

ANALIZA NEZAPOSLENOSTI U REPUBLICI HRVATSKOJ I JAVNE POLITIKE USMJERENE SMANJENJU NEZAPOSLENOSTI

Mikulić, Matea

Master's thesis / Diplomski rad

2019

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Split, Faculty of economics Split / Sveučilište u Splitu, Ekonomski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:124:382796>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-04-17**

Repository / Repozitorij:

[REFST - Repository of Economics faculty in Split](#)

UNIVERSITY OF SPLIT

**SVEUČILIŠTE U SPLITU
EKONOMSKI FAKULTET SPLIT**

DIPLOMSKI RAD

**ANALIZA NEZAPOSLENOSTI U REPUBLICI HRVATSKOJ I
JAVNE POLITIKE USMJERENE SMANJENJU
NEZAPOSLENOSTI**

Mentor:
prof. dr. sc. Zlatan Reić

Studentica:
Matea Mikulić

Split, 2019.

SADRŽAJ:

1. UVOD	4
1.1. Problem istraživanja	4
1.2. Predmet istraživanja	7
1.3. Ciljevi istraživanja.....	9
1.4. Hipoteze	10
1.5. Metode istraživanja	10
1.6. Doprinos istraživanja	11
1.7. Struktura rada	12
2. TEORIJSKO ODREĐENJE I PROBLEMI NEZAPOSLENOSTI.....	13
2.1. Definiranje pojma nezaposlenosti	13
2.2. Vrste i oblici nezaposlenosti	15
2.3. Teorije nezaposlenosti	17
2.4. Uzroci nezaposlenosti	19
2.5. Uzroci nezaposlenosti u Republici Hrvatskoj	21
2.6. Posljedice nezaposlenosti	23
2.6.1. Ekonomski utjecaj nezaposlenosti	23
2.6.2. Društveni i psihološki utjecaj nezaposlenosti	25
3. ANALIZA NEZAPOSLENOSTI U REPUBLICI HRVATSKOJ	30
3.1. Kratak opis postupka	30
3.2. Prikaz rezultata istraživanja	30
3.2.1. Sociodemografska obilježja ispitanika	30
3.2.2. Opća pitanja o mogućnostima zaposlenja i percepciji nezaposlenosti.....	32
3.2.3. Testiranje hipoteza	41
4. JAVNE POLITIKE USMJERENE SMANJIVANJU NEZAPOSLENOSTI	43
4.1. Mjere suzbijanja nezaposlenosti	43
4.2. Povezanost rezultata istraživanja s drugim istraživanjima.....	46
5. ZAKLJUČAK.....	49
6. LITERATURA	51
PRILOG	53

POPIS GRAFIKONA	56
POPIS SLIKA.....	57
POPIS TABLICA.....	58
SAŽETAK.....	59
SUMMARY.....	60

1. UVOD

1.1. Problem istraživanja

Krajem 2008. i početkom 2009. godine svijet se suočio sa novom svjetskom krizom koja je rezultirala nizom političko-ekonomskih događanja, od kojih se može izdvojiti iznimno visoka stopa nezaposlenosti. Uvjeti rada izmijenjeni su ubrzanom informatizacijom koja je nerijetko kao posljedicu imala ukidanje određenih radnih mjesta. Nastupilo je doba kada je radno mjesto karakterizirano vremenskom i prostornom neograničenošću, što implicira na činjenicu da time nije stalo otvaranje novih radnih mjesta. Takva je situacija značila da se posao obavlja uz manje troškove te da je radno mjesto povezano s mrežnim tehnologijama (Radman Peša, 2015).

Bušelić (2014, prema Radman Peša, 2015) ističe da se u prošlosti nezaposlenost definirala isključivo kao broj zaposlenih u odnosu na broj nezaposlenih. Promjena tržišnih uvjeta na globalnoj razini uvjetovala je i obuhvatnije poimanje nezaposlenosti, stoga se nezaposlenost više ne promatra isključivo kao omjer broja zaposlenih u odnosu na nezaposlene, već se u obzir uzimaju kompleksni odnosi svih sudionika na tržištu, kao i niz drugih relevantnih faktora, poput:

- gospodarskih,
- tehnoloških,
- socijalnih,
- političkih i dr.

Stope nezaposlenosti u Sjedinjenim Američkim Državama (u daljnjem tekstu SAD) i u Europi tijekom posljednjih nekoliko godina ukazuju na različite trendove. Europska je nezaposlenost sve do 1970-ih godina bila relativno niska, a otada relativno visoka, prvenstveno zbog šokova na strani ponude. U SAD-u su stope nezaposlenosti uglavnom u posljednja 2,5 desetljeća niže od europskog prosjeka. Djelomično se uzroci kriju u makroekonomskoj politici. Naime, SAD cijelo stoljeće ima jedinstvenu središnju banku, Federalne rezerve. Ukoliko se dogodi da nezaposlenost počne rasti, Federalne rezerve smanjuju kamatne stope s ciljem:

- poticanja agregatne potražnje,
- povećanja količine proizvodnje,
- zaustavljanja povećanja nezaposlenosti (Samuelson & Nordhaus, 2011).

Što se tiče središnjeg bankarstva u Euorpi, ono je sve donedavno bilo fragmentirano na način da je do početka 21. st. Europa bila konfederacija zemalja čija se monetarna politika nalazila u rukama Bundesbanka, njemačke središnje banke. Cilj Bundesbanka bio je primarno održati stabilnost cijena u Njemačkoj. Uslijed visoke inflacije 1990. godine Bundesbank je povećao kamatne stope, što je za posljedicu imalo pad proizvodnje i povećanje nezaposlenosti u svim zemljama koje su se vezale uz monetarnu politiku Njemačke. Osim toga, povećanju stope nezaposlenosti nije pripomoglo ni razvijanje Europe u smjeru socijalne države. Primjerice, Njemačka, Francuska i Švedska su povećala socijalna davanja, minimalne nadnice i sl. te su time utjecale na porast stope strukturne nezaposlenosti. Za razliku od njih, SAD je bio manje darežljiv u tom području (Samuelson & Nordhaus, 2011).

Postavlja se pitanje što se može učiniti po pitanju smanjenja stope nezaposlenosti. Crnković-Pozaić (1994, prema Kacun, 2002) razmatra utjecaj mjera za suzbijanje nezaposlenosti te ih dijeli na aktivne i pasivne. U aktivne se mjere ubrajaju:

- poticanje potražnje za radom putem niza programa,
- prekvalifikacija,
- stručno osposobljavanje.

Pasivne mjere odnose se na pružanje socijalne i materijalne pomoći nezaposlenima.

Nadalje, aktivne mjere se, s obzirom na njihovu narav, mogu podijeliti na neizravne i izravne. Neizravne mjere uključuju poticanje proizvodnje kako bi se stvorila potreba za otvaranjem novih radnih mjesta, u kontekstu čega se spominje i proces privatizacije, uz posebno naglašavanje njenih prednosti, a to su:

- prepoznavanje vlasnika poduzeća radi poticanja proizvodnje,
- poticanje dugoročnog razvoja poduzeća s ciljem stvaranja potrebe za novim radnim mjestima,
- stvaranje tržišne konkurencije,
- razvoj tržišne ekonomije itd. (Kacun, 2002).

Privatizacija se smatra neuspjelom ako ne podrazumijeva:

- uplitanje države,
- raspisivanje javnih natječaja,
- prodaju prema tržišnim cijenama,

- kompetencije poduzetnika za vođenje/upravljanje i sl. (Kacun, 2002).

Od ostalih se neizravnih mjera suzbijanja nezaposlenosti mogu spomenuti fondovi preko kojih bi se kreditirali manji i srednji poduzetnici, umanjeње poreza za poslodavce itd. S druge strane, izravne su mjere suzbijanja nezaposlenosti sve mjere koje pozitivno utječu na kupovnu moć potrošača kako bi se u konačnici povećala potražnja za proizvodima i uslugama. U tom se kontekstu mogu spomenuti:

- otvaranje novih radnih mjesta putem javnih radova,
- posredovanje i savjetovanje zavoda za zapošljavanje,
- stručno osposobljavanje osoba koje nisu u radnom odnosu,
- poticanje samozapošljavanja,
- sufinanciranje zapošljavanja,
- kraće radno vrijeme za zaposlene kako bi se mogla zapoliti nova radna snaga,
- veća socijalna pomoć namijenjena isključivo najsiromašnijima (Kacun, 2002).

Od pasivnih je mjera važno spomenuti:

- smanjivanje zakonom propisane gornje dobne granice zaposlenosti,
- stipendiranje nastavka obrazovanja,
- poticanje većeg broja djece u obitelji tako da radi samo jedan od roditelja uz niz dodataka plaći (Kacun, 2002).

Što se tiče Hrvatske, problem nezaposlenosti nije novost, već se kontinuirano može pratiti od osamostaljenja Hrvatske, kada je nastupilo razdoblje tranzicije, te ekonomske krize iz 2008. godine. Čak se ni u prvom desetljeću 21. st. ne može govoriti o nekom poboljšanju po tom pitanju jer je upravo u tom periodu u određenim regijama zabilježena visoka stopa nezaposlenosti. U periodu tranzicije tržište je bilo obilježeno:

- niskom potražnjom za radom uslijed privatizacije,
- neadekvatnom makroekonomskom politikom,
- pozicioniranja Hrvatske u globalnoj podjeli rada (Levačić, 2015).

U takvim je okolnostima postalo jasno da je deindustrijalizacija rezultirala povećanoj ovisnosti o uvozu te prilagodbi monetarne i fiskalne politike. Što se dogodilo? Naime, privatiziranjem bankarskog sektora nestala je harmonizacija financiranja industrijske proizvodnje, a

privatizacija proizvodnih resursa utjecala je na gubitak radnih mjesta koji se nije kompenzirao. Drugim riječima, nezaposlenost je porasla do te mjere da se ni u razdobljima prosperiteta nije mogla nadomjestiti (Levačić, 2015).

Hrvatska je u 21. st. ušla s praktički osiromašenim gospodarstvom, što se očitovalo u:

- visokoj stopi nezaposlenosti,
- izdvajanju za socijalne potrebe,
- naglom povećanju broja osoba u mirovini,
- korištenjem BDP-a s ciljem punjenja državnoga proračuna i javnih fondova (Kljajić, 2001).

Uzimajući u obzir ključne postavke iznijete u prethodnim paragrafima, može se iščitati problem istraživanja. Treba naglasiti da je potrebno razmotriti problem nezaposlenosti kao suvremeni makroekonomski problem koji, osim gospodarskih, uključuje i socijalne te psihološke poteškoće. U tom se smislu može definirati i problem istraživanja postavljen u obliku pitanja: u kojoj mjeri javne politike utječu na rješavanje problema nezaposlenosti te koja bi javna politika najefikasnije riješila problem nezaposlenosti.

1.2. Predmet istraživanja

Nezaposlenost čak i u najrazvijenijim zemljama svijeta predstavlja i ekonomski i društveni problem. Tijekom razdoblja visoke nezaposlenosti javljaju se ekonomske poteškoće koje nepovoljno djeluju na pojedinca i na društvo općenito. Od početka 20. st. uz visoku stopu nezaposlenosti, hrvatsko tržište rada karakterizira i niska stopa ekonomske aktivnosti stanovništva. Uz postojanje dugotrajne nezaposlenosti pojavila se i neusklađenost između ponude i potražnje radnih mjesta. Opadajuće stope zaposlenosti koreliraju s:

- porastom otvorene nezaposlenosti,
- rastućom ekonomskom neaktivnošću,
- prijevremenom mirovinom,
- porastom broja socijalnih naknada za invalide i branitelje,
- porastom udjela neslužbenog gospodarstva,
- porastom efekta obeshrabrenih radnika (Obadić, 2017).

Kontinuirano visoka stopa nezaposlenosti stvara velike troškove za pojedince i za gospodarstvo u cjelini. Dio tih troškova teško je procijeniti i izmjeriti. Međutim, promišljajući o efektima koje nezaposlenost može izazvati, potrebno je spomenuti sljedeće:

- gubitak dohotka,
- negativni višestruki učinci,
- pad BDP-a,
- fiskalni troškovi,
- socijalni troškovi (Riley, 2011).

Evidentno je da nezaposlenost obično rezultira gubitkom prihoda. Većina nezaposlenih osjeća pad životnog standarda i općenito se lošije osjećaju zbog gubitka posla, što dovodi do smanjenja potrošačke moći i porasta broja zaduživanja. Nezaposlenima je, primjerice, možda teško pratiti otplatu hipoteke. Što se tiče negativnih višestrukih uzroka, možda ih je najbolje opisati na praktičnom primjeru. Zatvaranje poduzeća s gubitkom stotina radnih mjesta može imati veliki negativan učinak na lokalno i regionalno gospodarstvo. Potrošnja jedne osobe dohodak je druge osobe. Gubitak dobro plaćenih poslova u tom smislu može rezultirati padom potražnje za lokalnim uslugama i sl. (Riley, 2011).

Nezaposlenost podrazumijeva i pad BDP-a. Ako neki ljudi odluče napustiti tržište rada trajno jer su izgubili motivaciju za traženjem posla, to može imati negativan učinak na dugoročnu agregatnu ponudu i time oštetiti potencijal rasta gospodarstva. Kada je nezaposlenost visoka, doći će do povećanja slobodnog kapaciteta. Drugim riječima, proizvodni će jaz postati negativan i to može imati deflacijske snage na cijenama, dobiti i outputu. Veća nezaposlenost utječe i na fiskalne troškove. Vlada gubi zbog pada poreznih prihoda i povećava se broj socijalnih davanja za obitelji s ljudima bez posla. Rezultat može biti povećanje proračunskog deficita koji povećava rizik da će vlada morati povišiti poreze ili smanjiti planove za javnu potrošnju (Riley, 2011).

U konačnici, povećanje nezaposlenosti povezano je sa socijalnom deprivacijom. Na primjer, postoji povezanost pojave kriminala i socijalne deprivacije, uključujući povećanu stopu razvoda, pogoršanje zdravlja i kraći životni vijek. Regije koje pate od stalne visoke dugotrajne nezaposlenosti osjećaju pad realnih dohodaka i širenje nejednakosti dohotka i bogatstva (Riley, 2011).

Rješenje problema nezaposlenosti bi se najjednostavnije moglo svesti na otvaranje novih radnih mjesta. U praksi je zdrava stopa gospodarskog rasta od 2 do 3 posto dovoljna za stvaranje radnih mjesta potrebnih za sprječavanje visoke nezaposlenosti. Prvo rješenje je ekspanzivna monetarna politika. Niže kamatne stope olakšavaju obiteljima zaduživanje te potiču dovoljno potražnje da gospodarstvo vrati na pravi put. Niske kamatne stope također idu na ruku i poduzećima jer im daju financijski kapital da zaposle dovoljno radnika kako bi zadovoljili rastuću potražnju. Ako je recesija doista teška, onda monetarna politika sama po sebi možda neće biti dovoljna. Tada je potrebna promjena u fiskalnoj politici. Vlada mora ili smanjiti poreze ili povećati potrošnju kako bi stimulirala gospodarstvo. Smanjenje poreza funkcionira kao smanjenje kamatnih stopa. Oba načina daju potrošačima više novca za potrošnju. To povećava potražnju te daje poduzećima više novca za ulaganje i zapošljavanje više radnika. Već spomenute naknade za nezaposlene također su jedna od mjera kojoj države pribjegavaju u smislu smanjenja stope nezaposlenosti (Amadeo, 2018).

Sve bi se mjere suzbijanja nezaposlenosti mogle svesti na:

- poboljšanje usluga tržišta rada,
- podupiranje programa obrazovanja,
- uklanjanja poticaja za nerad (Samuelson & Nordhaus, 2011).

Određeni postotak nezaposlenosti odnosi se na činjenicu da slobodna radna mjesta ne odgovaraju broju nezaposlenih radnika. Također, većina slobodnih radnih mjesta traži obučene radnike, a s druge strane većina je nezaposlenih nekvalificirana, polukvalificirana ili se nalaze na neodgovarajućim radnim mjestima. Neki ekonomisti smatraju da se povećanje poticaja za rad može ostvariti reformom sustava zdravstvenog, socijalnog i invalidskog osiguranja (Samuelson & Nordhaus, 2011).

Sukladno tome, a proizlazeći iz prethodno definiranog problema istraživanja, predmet istraživanja može se definirati kao utjecaj javne politike na smanjenje stope nezaposlenosti u Hrvatskoj.

1.3. Ciljevi istraživanja

Uzimajući u obzir problem i predmet istraživanja, potrebno je definirati i ciljeve istraživanja. U tom se kontekstu razlikuju pragmatični i znanstveni ciljevi. Pragmatični cilj ovog diplomskog

rada veže se uz koristi koje iz istraživanja proizlaze i u fokus postavlja potencijalne korisnike rezultata istraživanja, odnosno na koji im način rezultati provedenog istraživanja mogu pomoći. U tom se smislu očituje njihova društvena komponenta. Pragmatični cilj ovog rada jest analizirati utjecaj javnih politika na smanjenje stope nezaposlenosti u Hrvatskoj iz percepcije zaposlenih i nezaposlenih osoba koje žive u Hrvatskoj.

Znanstveni cilj ovog diplomskog rada definiran je razinom spoznaje do koje će se doći u procesu istraživanja. Analizom utjecaja javne politike na smanjenje stope nezaposlenosti opisat će se trenutno stanje u Hrvatskoj po tom pitanju te će se klasificirati načini informiranja, uzroci nezaposlenosti i utjecaj javne politike. Očekuje se da će istraživanje doprinijeti promišljanju o reformi javne politike iz percepcije onih na koje se izravno veže problem nezaposlenosti.

1.4. Hipoteze

Prilikom definiranja predmeta i problema istraživanja fokus je bio na problemu nezaposlenosti koji, kao suvremeni makroekonomski problem, uključuje gospodarske, socijalne te psihološke poteškoće. U tom su smislu definirani i ciljevi istraživanja. Slijedom navedenog, utvrđuju se i sljedeće hipoteze:

H1: Dosada provedene javne politike nisu pomogle u rješavanju problema nezaposlenosti.

Ova će se hipoteza ispitati pomoću dvije pomoćne hipoteze.

H1.1.: Do informacija o zapošljavanju najčešće se dolazi samoinicijativno preko Interneta.

H1.2.: Iskustva u traženju posla češće su loša.

H2: Najefikasnija javna politika za suzbijanje nezaposlenosti je politika reindustrijalizacije.

1.5. Metode istraživanja

Prilikom izrade teorijskog i empirijskog dijela diplomskog rada koristit će se sljedeće metode:

- indukcija,
- dedukcija,
- analiza,
- sinteza.

Induktivna metoda uključuje sistematsku i dosljednu primjenu zaključivanja na temelju kojeg se od pojedinačnih slučajeva donosi općeniti zaključak. Prema tome, na temelju pojedinačnih činjenica i saznanja formirat će se općenite zakonitosti (Zelenika, 2000). Konkretno, to znači da će se na temelju pojedinačnih odgovora ispitanika u anketi formirati općenito mišljenje o utjecaju javnih politika na smanjenje stope nezaposlenosti, ali i da će se na temelju sličnih istraživanja u teorijskom dijelu izvesti uopćavanje.

Deduktivna metoda odnosi se na sustavnu i dosljednu primjenu zaključivanja koje se temelji na izvođenju pojedinačnih zaključaka ih općih stavova (Zelenika, 2000). U radu će se iz općih zakonitosti izvesti zaključak o utjecaju javnih politika na smanjenje stope nezaposlenosti.

Metode analize i sinteze jedne su najvažnijih elemenata deduktivne metode. Metoda analize odnosi se na znanstveno istraživanje i objašnjavanje stvarnosti raščlambom složenijih misaonih tvorevina na jednostavnije (Zelenika, 2000). U radu će se metodom analize raščlaniti pojam nezaposlenosti te mjera koje se provode po pitanju suzbijanja nezaposlenosti. Prema gnoseološkoj funkciji analize, ova je analiza deskriptivna.

Metoda sinteze uključuje znanstveno objašnjavanje stvarnosti kroz sastavljanje jednostavnijih misaonih tvorevina u složenije povezujući pritom elemente u jedinstvenu cjelinu (Zelenika, 2000). U zaključnom će se dijelu rada sintetizirati spoznaje do kojih se došlo tijekom iščitavanja stručne literature i provođenja empirijskog istraživanja.

1.6. Doprinos istraživanja

Doprinos ovog istraživanja očituje se u:

- određenju temeljnih uzroka nezaposlenosti u Hrvatskoj,
- procjeni zadovoljstva informiranjem o mogućnosti zapošljavanja,
- procjeni iskustva u traženju posla,
- procjeni parametara koji bi potencijalno u budućnosti mogli povećati zaposlenost,
- procjeni najučinkovitije mjere javne politike u suzbijanju nezaposlenosti.

Na temelju interpretacije podataka dobivenih anketom procijenit će se trenutno stanje te će se s obzirom na uočene nedostatke predložiti mjere za poboljšavanje djelovanja na stopu nezaposlenosti u Hrvatskoj.

1.7. Struktura rada

U uvodnom dijelu rada definirat će se problem i predmet istraživanja, ciljevi istraživanja te metode koje će se koristiti prilikom teorijskog određenja nezaposlenosti i u samom praktičnom dijelu rada, gdje bi se analizirala nezaposlenost u Republici Hrvatskoj te procijenio utjecaj javnih politika na smanjenje nezaposlenosti.

Drugo poglavlje odnosi se na teorijsko određenje pojma nezaposlenosti. U tom će se poglavlju, koristeći relevantnu stručnu i znanstvenu literaturu, teorijski odrediti nezaposlenost kroz nekoliko potpoglavlja. Objasnit će se koje se vrste nezaposlenosti poznaju, koji su učinci nezaposlenosti (uključujući učinke i na gospodarstvo i na pojedinca).

Treće poglavlje odnosi se na analizu nezaposlenosti u Republici Hrvatskoj. U ovom će se poglavlju pristupiti analizi nezaposlenosti u Hrvatskoj, pri čemu će se razmatrati tri hipoteze. Treba naglasiti da će se analiza utemeljiti na registriranoj nezaposlenosti Hrvatskog zavoda za zapošljavanje i anketi. Rezultati analize bit će grafički prikazani, a podaci obrađeni jednostavnom statističkom analizom.

U četvrtom će se poglavlju u okviru javne politike usmjerene smanjivanju nezaposlenosti prikazati koje se mjere koriste u suzbijanju nezaposlenosti i koliko su učinkovite. Dosadašnja istraživanja povezat će se stavovima ispitanika koji će se ispitati putem ankete. U petom, zaključnom poglavlju sintetizirat će se teorijski i empirijski dio diplomskog rada. Nakon toga će se navesti literatura te slike, tablice i grafikoni prezentirani u tekstu, kao i sažetak na hrvatskom i engleskom jeziku.

2. TEORIJSKO ODREĐENJE I PROBLEMI NEZAPOSLENOSTI

2.1. Definiranje pojma nezaposlenosti

Nezaposlenost je jedan od najvidljivijih pokazatelja ekonomske aktivnosti. Općepoznato je da stopa nezaposlenosti obično raste znatno tijekom recesije, a zatim pada u periodima ekonomskog oporavka. Percepcija stanja nezaposlene osobe utemeljena je na osjećajima očaja i pojavi siromaštva, stoga je u medijima nezaposlenost prezentirana kao veliki socijalni problem koji opterećuje pojedinca i društvo (Parker, 2010).

Tržište rada u novije je vrijeme sve češći predmet istraživanja ekonomskih teoretičara, a zaokuplja i širu javnost, naročito od vremena uoči i nakon svjetske krize 2008. godine. Razlog tome je činjenica da je tada nezaposlenost u pojedinim zemljama bila na razini stope nezaposlenosti velike svjetske gospodarske krize koja se dogodila 1929. godine padom Wall Streeta, odnosno krahom američke burze. Jasno je da se s razvojem novih tehnologija javljaju i novi izazovi, naročito po pitanju problema radne snage. Naime, neka radna mjesta nestaju, a nova često nisu vremenski i prostorno ograničena (Radman Peša, 2015). Stoga se postavlja pitanje kako se u ekonomiji definira pojam nezaposlenosti i koje ga varijable određuju.

Nezaposlenost se definira kao stanje u kojemu se dio radno sposobnih pripadnika društva ne može zaposliti u odnosu na svoje sposobnosti i kvalifikacije uz uobičajenu plaću. Osobe koje su djelomično zaposlene, odnosno čija radna snaga nije u punoj mjeri iskorištena, koje ne rade na puno radno vrijeme i koje nemaju primanja koja bi bila dovoljna za normalno uzdržavanje također se, prema Brajkoviću (2003) smatraju nezaposlenima.

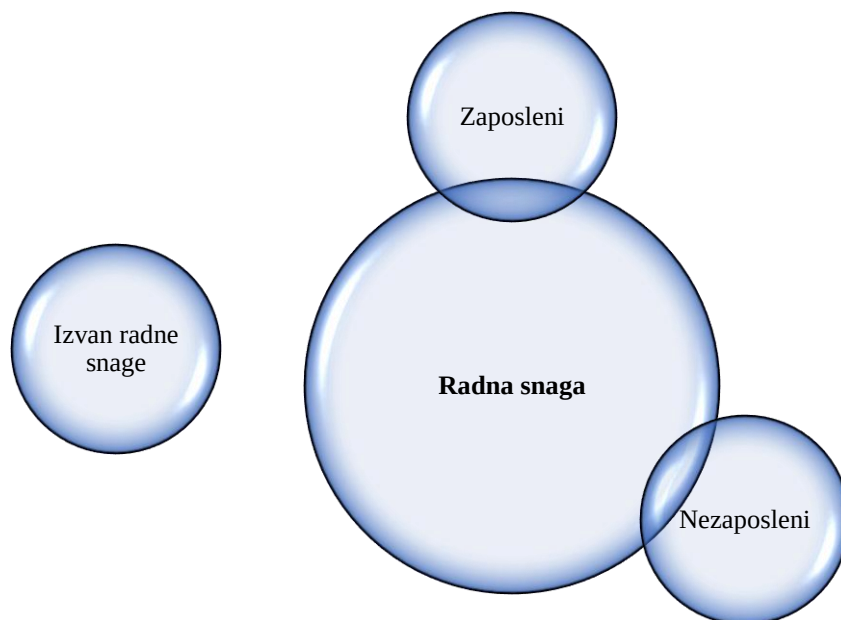
Prema teorijskim konceptima koji su razvijeni tijekom sedamdesetih godina prošlog stoljeća, razdoblja rastuće nezaposlenosti tumače se kao odstupanja od prirodne stope s obzirom na pogreške očekivanja. Phelps (2004, prema Beissinger i Moeller, 2000) navodi da je dugotrajna nezaposlenost ravnotežni fenomen, a ne stvar zabluda ili pogrešnih predviđanja i posljedičnih neusklađivanja cijena i plaća.

Sukladno prethodno navedenom, jasno je da problem nezaposlenosti predstavlja egzistencijalni problem svake osobe koja nema mogućnosti vlastitu živu radnu energiju pretvoriti u novac,

odnosno razmijeniti je za dobra potrebna za održavanje života (Kljajić, 2001). Najjednostavnije rečeno, nezaposlenost bi se mogla odrediti kao stanje koje se javlja kada ljudi nisu zaposleni, ali aktivno traže posao ili čekaju da se vrate na posao. Ta se definicija može dalje rastumačiti na sljedeći način. S ekonomskog aspekta, nedobrovoljna nezaposlenost javlja se u trenutku kada postoje osposobljeni radnici koji žele raditi, ali ne mogu pronaći posao. Radnik je nezaposlen ako ne radi ili ako čeka da ga se nakon otpuštanja ponovno pozove na posao ili je bio aktivan u traženju posla posljednjih mjesec dana (Samuelson & Nordhaus, 2011).

Da bi izmjerili nezaposlenost, ekonomisti su usvojili statističku definiciju. Naime, statistikom nezaposlenosti u SAD-u bavi se Ured za statistiku rada prema mjesečnoj anketi na uzorku od 64 000 kućanstava na temelju općenitih pitanja o stanju na tržištu rada punoljetnih članova kućanstva. Na osnovu odgovora svaka se odrasla osoba svrstava u jednu od sljedeće tri kategorije (Parker, 2010):

- zaposleni,
- nezaposleni,
- izvan radne snage.

Slika 1. Kategorije vezane uz mjerenje nezaposlenosti

Izvor: izrada autorice prema Parker, J. (2010). *Models of unemployment*. [Mrežno]. Raspoloživo na: <https://www.reed.edu/economics/parker/s11/314/book/Ch14.pdf> [18.7.2019.]

Na Slici 1 prikazane su kategorije koje se vežu uz mjerenje nezaposlenosti. Svaka odrasla osoba pripada u jednu od navedenih kategorija. Radna snaga centralni je pojam i odnosi se na sve zaposlene ili nezaposlene osobe. Zaposleni su oni koji obavljaju bilo kakav plaćeni posao te oni koji imaju posao, ali su odsutni iz nekog od sljedećih razloga (Samuelson i Nordhaus, 2011):

- bolovanje,
- štrajk,
- godišnji odmor.

Nezaposleni su, kako je već ranije naglašeno, svi oni koji nemaju posao, ali su ga u proteklih mjesec dana aktivno tražili. Takvo određenje nezaposlenosti pretpostavlja dvije stvari. Prvo, osoba nema posao. Drugo, osoba poduzima određene korake da nađe posao. Izvan radne snage nalaze se odrasle osobe (Samuelson i Nordhaus, 2011):

- neposobne za rad,
- koje su umirovljene,
- koje rade u domaćinstvu,
- koje ništa ne poduzimaju da nađu posao.

Iz tih se postavki mogu izvući sljedeći zaključci. Zaposleni su oni koji imaju posao. Nezaposleni su svi koji nemaju posao, ali ga aktivno traže.

2.2. Vrste i oblici nezaposlenosti

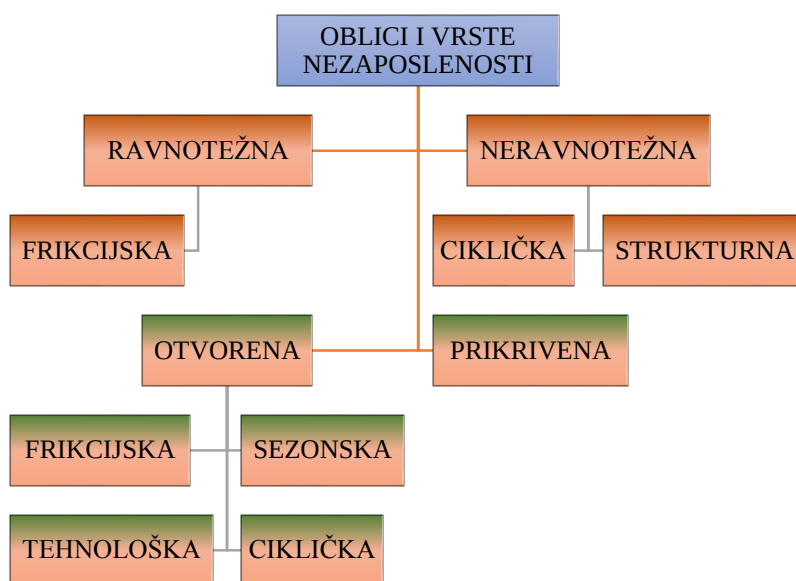
Samuelson i Nordhaus (2011) razlikuju frikcijsku, cikličku te strukturnu nezaposlenost. Frikcijska se nezaposlenost definira kao privremena nezaposlenost koja nastupa uslijed promjena na pojedinačnim tržištima. Preciznije rečeno, novim je radnicima potrebno određeno vrijeme da istraže različite mogućnosti zaposlenja. Iskusni radnici u tom smislu također mogu provesti jedan kratak period bez posla prelazeći s jednog na drugo radno mjesto. Frikcijska se nezaposlenost u odnosu na cikličku razlikuje po tome što je ciklička posljedica niske agregatne potražnje u uvjetima nefleksibilnih nadnica i cijena. Strukturna nezaposlenost odnosi se na nezaposlenost koja se javlja kada regionalna struktura slobodnih radnih mjesta prema zanimanjima nije usklađena sa strukturom raspoloživih radnika. Dakle, slobodna radna mjesta postoje, ali nezaposleni ili nisu kompetentni za to radno mjesto ili se ta radna mjesta nalaze u krajevima gdje ne žive nezaposleni radnici.

Ciklička i strukturna nezaposlenost klasificiraju se u stručnoj ekonomskoj literaturi kao neravnotežna nezaposlenost. U okviru ponude i potražnje javlja se još i ravnotežna nezaposlenost. Ravnotežna se nezaposlenost pojavljuje u trenutku kada ljudi vlastitom voljom postanu nezaposleni, odnosno kada sele s jednog posla na drugi te kada ulaze na ili izlaze s tržišta rada. Ovaj se oblik nezaposlenosti naziva još i frikcijska nezaposlenost (Samuelson & Nordhaus, 2011), koja je spomenuta i u prethodnom paragrafu.

Osim podjele vrsta nezaposlenosti na ravnotežnu i neravnotežnu, postoji i podjela na otvorenu i prikrivenu nezaposlenost. U otvorenu nezaposlenost ubrajaju se (Bejaković, 2003):

- frikcijska nezaposlenost,
- sezonska nezaposlenost, koja je posljedica nemogućnosti obavljanja određenih poslova koji su primjerice vezani uz godišnja doba ili zbog vremenskih neprilika,
- tehnološka nezaposlenost, koja je rezultat tehničkih usavršavanja ili preusmjerenja proizvodnje,
- ciklička nezaposlenost.

Prikrivena nezaposlenost rezultat je nedovoljnog korištenja radne snage. Ova se vrsta nezaposlenosti naročito mogla pratiti kod bivših socijalističkih društava koja su zbog želje za visokim stupnjem zaposlenosti stvarala ekonomski nepotreban broj radnih mjesta (Bejaković, 2003).

Slika 2. Oblici i vrste nezaposlenosti

Izvor: izrada autorice prema Samuelson, P. A., & Nordhaus, W. D. (2011). *Ekonomija*. Zagreb: Mate, str. 598-600. i Brajković, P. (2003). *Nezaposlenost*. Financijska teorija i praksa, 27(4). str. 659.

Treba naglasiti da različiti oblici nezaposlenosti nisu međusobno neovisni, nego se uzajamno isprepleću. Primjerice, u periodima visoke konjunktуре opada razina sezonske i strukturalne nezaposlenosti. Poduzeća u vrijeme recesije za preostalu razinu zaposlenosti povećavaju kvalifikacijske zahtjeve, a dotad frikcijski problemi postaju strukturalni. Nadalje, razlika između stope rasta produktivnosti i proizvodnje ne mora biti isključivo posljedica napretka u tehnologiji, već i nedostatne potražnje. Iz tog je razloga kvantitativno pojedinačno utvrđivanje različitih tipova nezaposlenosti nemoguće (Jakovljević, 2002).

2.3. Teorije nezaposlenosti

U klasičnoj ekonomskoj teoriji nezaposlenost se smatra znakom opstruiranja neometanog funkcioniranja tržišta rada. Klasični pristup pretpostavlja da se tržišta ponašaju sukladno idealiziranom modelu ponude i potražnje prema kojem je ono jedinstveno i statično, a karakteriziraju ga savršena konkurencija, neposredne transakcije i sl. (Goodwin et al., 2006).

Klasična teorija tržišta rada ovisi o brzom prilagođavanju tržišta, posebice uklanjanju viška radne snage kroz pad plaća i, kao posljedica toga, punu zaposlenost uz niže plaće. John Maynard Keynes je, uzimajući u obzir iskustva velike svjetske gospodarske krize, istaknuo kako je malo vjerojatno da će se smanjiti plaće kao odgovor na pojavu radnih viškova. Poslodavci će možda sporo smanjivati plaće jer se boje da će se radnici snažno oduprijeti takvom potezu štrajkovima, masovnim demonstracijama ili čak nasiljem. Ekonomisti koji zastupaju ovakvo mišljenje razvili su teoriju „ljepljive plaće“, prema kojoj smatraju da plaće mogu neko vrijeme ostati na razini iznad ravnoteže i s vremenom se prilagođavati (Goodwin et al., 2006).

U novije vrijeme ekonomisti su se susreli i s drugim teorijama. Ne postoji jedinstveni model nezaposlenosti. Walrasova paradigma utemeljena na tržištu za homogeno dobro predviđa da ne bi trebalo biti nezaposlenosti, tako da ovaj referentni model neoklasične ekonomije utoliko nije informativan. Budući da se na mnogo načina stvarna tržišta rada razlikuju od poimanja tržišta prema ovom modelu, postoji jednako tako mnogo mogućih pristupa koji se mogu uzeti u razmatranje. Iako su zaposlenost i nezaposlenost jasno povezane na niz načina, sama teorija zaposlenosti nije dovoljna da objasni pojavu nezaposlenosti (Paker, 2010).

Jedna zablude koja nije nerijetka u javnosti i medijima odnosi se na pretpostavku da pad zaposlenosti od primjerice 1000 radnika nužno znači da će se nezaposlenost povećati za 1000.

Ako poduzeće otpusti 1000 radnika, samo će dio ući u red nezaposlenih, a mnogi od njih vjerojatno neće ostati tamo vrlo dugo. Neki od otpuštenih radnika odmah će naći posao, prelazeći s jednog radnog mjesta na drugi, a ne u nezaposlenost. Ostali će napustiti radnu snagu radi odlaska u mirovinu, školovanja, rađanje djeteta ili drugu neradnu aktivnost. Slično tome, kada neko poduzeće zaposli 1000 novih radnika, bit će to iz redova nezaposlenih, ali i onih koji dolaze s drugih poslova ili koji su dotad bili izvan radne snage, npr. osobe koje su završile fakultet, maturanti i sl. (Paker, 2010).

Umjesto da se nezaposlenost promatra isključivo kao stanje suprotno zaposlenosti, u suvremenoj se ekonomiji ona modelira kao proces pretraživanja. Uspjeh koji će pojedinci koji traže nove poslove imati ovisi o dvije široke vrste okolnosti (Paker, 2010):

- ravnoteži ponude i potražnje na tržištu rada,
- podudaranje između karakteristika tražitelja posla i dostupnih poslova.

Nadalje, razlikuju se i dvije široke kategorije koje objašnjavanju kretanja nezaposlenosti. U jednom se naglašava heterogenost radnika i radnih mjesta budući da svaki radnik i svaki posao ima jedinstvene karakteristike, njihovo uspoređivanje kroz proces pretraživanja zahtijeva mnogo vremena. Modeli pretraživanja ispituju sklonost poslodavaca i tražitelja posla za postizanjem rezultata i kako ta sklonost varira s vremenom. Ovaj pristup modelira protok radnika i radnih mjesta između država: podudaranje poslova koje rezultira u najam pretvara nezaposlenog radnika u zaposlenog radnika i slobodnog radnog mjesta u zauzeto. Za daljnji razvoj modela potrebno je ispitati ostale tokove tržišta rada (Paker, 2010):

- stvaranje i uništavanje radnih mjesta,
- ulazak u radnu snagu i izlazak iz nje,
- protok odvojenosti postojećih radnika od njihovih radnih mjesta.

Također, treba naglasiti i da prirodna nezaposlenost varira kad dođe do promjena u učinkovitosti podudaranja u gospodarstvu ili u drugim tokovima između država na tržištu rada. Primjerice, ako strukturni pomaci u gospodarstvu otežavaju rad, tada se podudaraju karakteristike nezaposlenih radnika s onima slobodnih radnih mjesta, podudaranje će biti manje učinkovito i prirodna će se stopa nezaposlenosti povećati (Paker, 2010).

Nezaposlenost koju opisuju teorije pretraživanja ne zahtijeva općenito višak ponude radne snage. Čak i kad je broj nezaposlenih jednak broju slobodnih radnih mjesta, niti jedan broj vjerojatno neće biti nula. Drugi glavni pristup fokusira se na mikroekonomske nesavršenosti koje dovode do neravnoteže između potražnje i ponude na ukupnom tržištu rada, posebno do prekomjerne ponude radne snage. Te nesavršenosti mogu se povezati s uplitanjem vlade, poput minimalnih plaća i naknada za nezaposlene, ili s odstupanjima u ponašanju poduzeća ili radnika od pretpostavki preuzimanja cijena na konkurentnim tržištima, poput prisutnosti sindikata ili nekonkurentnog ponašanja poslodavaca. Ovakav pristup često ima tendenciju održavanja pretpostavke da postoji mogućnost trajne neravnoteže između ponude i potražnje na jedinstvenom tržištu rada (Paker, 2010).

Jedan popularan model koji koristi takav pristup je model učinkovitosti i nadnica. Ovaj se model temelji na ideji da poduzeća daju veće plaće nego što bi inače bilo potrebno da bi privukle radnike. Različite verzije modela platne učinkovitosti naglašavaju različite razloge zbog kojih su poduzeća sklonija takvoj politici. Jedan je da veće plaće mogu spriječiti „otimanje“ radnika, a drugi je da ponuda viših plaća može privući kvalificiraniji kadar. Iako svako poduzeće u modelu efikasnosti nadnica želi platiti više nego druga poduzeća, to se očito ne može dogoditi. Preciznije rečeno, ako bi sva poduzeća nudila plaće na takav način, tada se ukupne plaće u gospodarstvu nude iznad tržišne razine i općeg viška ponude radne snage (Paker, 2010).

Modeli ugovora temelje se na činjenici da ugovori o radu često zabranjuju poduzećima da mijenjaju plaće u kratkom roku, ali omogućuju im da odgovore na razlike u potrebama za radnom snagom kroz otpuštanja i prekovremeni rad. Drugi model koji slijedi ovaj pristup je insajder-outsajder model, prema kojem se oštro razlikuje pregovarački status pojedinaca koji trenutno rade, odnosno insajdera, i onih koji su nezaposleni ili su van radne snage, odnosno outsajdera (Paker, 2010).

2.4. Uzroci nezaposlenosti

U posljednjih par desetljeća može se pratiti trend porasta stope nezaposlenosti u državama članicama OECD-a (eng. Organisation for Economic Co-operation and Development, hrv. Organizacija za ekonomsku suradnju i razvoj), pri čemu se trend kretanja nezaposlenosti može raščlaniti na cikličku i strukturnu nezaposlenost. Prva se odnosi na oscilacije nezaposlenosti

oko prirodne stope nezaposlenosti koja je rezultat promjena u agregatnoj, a druga je posljedica promjena u samoj prirodnoj stopi nezaposlenosti uslijed promjena u institucijama tržišta rada, migracijskih kretanja i sl. Porast nezaposlenosti percipira se kao strukturne naravi zato što je tijekom razdoblja kada je nezaposlenost naglo porasla inflacija još uvijek bila stabilna. Teoretičari prirodne stope nezaposlenosti tu pretpostavku argumentiraju dokazima o kretanju nezaposlenosti i inflacije u SAD-u i u Europi, gdje je porast nezaposlenosti krajem 80-tih godina prošlog stoljeća popraćen porastom cijena (Škare, 2001).

U tom se smislu uzroci porasta stope nezaposlenosti u razvijenim zemljama vežu uz strukturne promjene na tržištu rada. Naime, da bi se očuvao visok životnim standard kojem Europa stremi, potrebna su velika porezna davanja i isto tako visoka javna potrošnja kroz programe pomoći nezaposlenima. Oporezivanje opterećuje poduzeća, a tržište rada sa svojim mehanizmima ponude i potražnje stvara razlike u nadnicama, što je glavni uzrok porasta nejednakosti distribucije nadnica i siromaštva određene skupine ljudi. Osim toga, dokazi o strukturnoj naravi nezaposlenosti očituju se u činjenici da je u onim zemljama u kojima je proizvodnost rada niža, stopa ekonomskog rasta niža i stopa nezaposlenosti niža (Škare, 2001).

Blanchard (1998, prema Škare, 2001) navodi da je početni porast nezaposlenosti rezultat neelastičnosti nadnica s obzirom na pad proizvodnosti rada. Pad profita popraćen je padom akumulacije kapitala te smanjivanjem udjela faktora rada u proizvodnom procesu. U konačnici, rezultat je bio porast nezaposlenosti. Međutim, može se li se takvo stanje pratiti i na primjeru tranzicijskih zemalja?

Uzroci nezaposlenosti kod tranzicijskih zemalja drugačije su naravi. U tom se smislu mogu izdvojiti (Škare, 2001):

- gubitak tržišta,
- drastičan pad outputa,
- hiperinflacija,
- troškovi privatizacije i pretvorbe,
- nespremnost domaćeg tržišta za prodor na inozemno tržište,
- nespremnost domaćeg tržišta za uvoznu konkurenciju,
- nasljeđivanje određenih karakteristika radne snage, kao što su:
 - sigurno zapošljavanje i sigurnosti posla,

- skrivena nezaposlenost,
- dominacija zaposlenosti u javnom sektoru,
- visoka jednakost distribucije dohotka.

Rutkowski (1995, prema Škare, 2001) naglašava da su tržišta rada u bivšim socijalističkim zemljama, kada ih se promatra u odnosu na razvijene zemlje, okarakterizirana sljedećim specifičnostima:

- visokom stopom participacije na tržištu rada, osobito žena,
- prosječnom zaposlenošću po poduzeću koja je iznosila oko 200 ljudi u odnosu na 80 u razvijenim zemljama,
- manjim razlikama u nadnicama i prihodima,
- visokom sigurnošću zaposlenja,
- značajnim socijalnim transferima nezaposlenima i socijalno ugroženima,
- niskim stopama siromaštva,
- jednakošću distribucije nadnica.

Općenito govoreći, dinamika kretanja ulaska i izlaska iz sfere nezaposlenosti indicira na učinkovitost adaptiranja tržišta rada promjenama u ponudi i potražnji za radom. U većini zemalja Središnje i Istočne Europe stope rasta nezaposlenosti na niskoj su razini u odnosu na zemlje OECD-a. Međutim, stopa rasta zaposlenosti daleko je niža u odnosu na razvijene zemlje, a upravo je time uvjetovan ekspanzivni rast nezaposlenosti u tim zemljama (Škare, 2001).

Naime, dinamika kretanja nezaposlenosti u zemljama tranzicije ukazuje na značajnu ekspanziju nezaposlenosti, s tim da je najveća ekspanzija nezaposlenosti zabilježena u Hrvatskoj, a najmanja u Češkoj. Stanje nezaposlenosti u zemljama tranzicije bilo je uvjetovano neravnotežom ponude rada i potražnje za radom na tržištu rada, ali i ostalim relevantnim faktorima koji su rezultirali akumuliranjem nezaposlenosti (Škare, 2001)

2.5. Uzroci nezaposlenosti u Republici Hrvatskoj

Uzroci nezaposlenosti u Hrvatskoj mogu se tražiti u jazu između pravodobnosti i svrsishodnosti uvođenja makroekonomskih mjera. U tom se smislu može spomenuti stabilizacijski program iz 1993. godine koji se pokazao kao prva greška makroekonomske politike jer je za cilj imao samo

stabilizaciju, a nije sadržavao i razvojnu komponentu. Nositelji ekonomske politike bili su uvjereni da se samom stabilizacijom gospodarstva otvaraju vrijednosti i ekonomska pravila tržišnog gospodarstva i da je to dovoljno za prijelaz u tržišno gospodarstvo. Što se tiče fiskalne politike, nije se ostvarila fiskalna disciplina i stabilizacija niti su se na racionalan način definirali prioriteti javne potrošnje. Uvođenjem PDV-a namjeravala se pokriti javna potrošnja za koju se znalo da se neće moći pokriti iz strukture javnih prihoda. Općenito govoreći, priroda nezaposlenosti u Hrvatskoj na prijelazu tisućljeća kombinacija je više faktora i rezultat (Škare, 2001):

- nesklada agregatne ponude i potražnje na tržištu rada,
- nedostatka agregatne potražnje za proizvodima i uslugama,
- male kupovne moći,
- nelikvidnosti na financijskom tržištu,
- unutarnjeg duga u iznosu od 27 milijardi kuna u 2000. godini,
- restriktivne fiskalne politike.

Čak i tijekom prividno prosperitetnog razdoblja u periodu 2000. – 2008. godine u Hrvatskoj je zabilježena visoka stopa nezaposlenosti. Čitavo je tranzicijsko razdoblje okarakterizirano niskom potražnjom za radom zbog učinaka privatizacijskih procesa, već spomenute pogrešne makroekonomske politike i novog pozicioniranja Hrvatske u globalnoj podjeli rada. Proces deindustrijalizacije rezultirao je visokom razinom strukturne nezaposlenosti koja se čak ni u periodu izraženijeg ekonomskog rasta nije mogla smanjiti (Levačić, 2015).

Rješavanje nezaposlenosti jedno je od najučinkovitijih i najbržih rješenja jer se povećavanjem zaposlenosti stanovništva rješavaju socijalni, ekonomski i politički problemi na nacionalnoj i međunarodnoj razini. Moguća strategija razvitka mora imati plan rješavanja problema nezaposlenosti kako bi se efikasno riješili društveni, socijalni i ekonomski problemi. Pokazalo se da zemlje u kojima je stopa zaposlenosti niža od 35% prolaze kroz duboke krize (Kljajić, 2001).

2.6. Posljedice nezaposlenosti

Visoka se nezaposlenost percipira i kao ekonomski i kao društveni problem. To znači da se tijekom perioda visoke nezaposlenosti problemi ekonomske prirode reflektiraju na emocije ljudi i njihov obiteljski život (Samuelson i Nordhaus, 2011). U nastavku će se prikazati ekonomski i društveni utjecaj nezaposlenosti, pri čemu će se u kontekstu društvenog utjecaja nezaposlenosti osvrnuti i na psihološke aspekte.

Slika 3. Posljedice nezaposlenosti

Izvor: izrada autorice prema Pettinger, T. (2017). *Economic Costs of Unemployment*. [Mrežno]. Raspoloživo na: <https://www.economicshelp.org/macroeconomics/unemployment/costs/> [26.7.2019.]

2.6.1. Ekonomski utjecaj nezaposlenosti

Nezaposlenost je jedan od ekonomskih problema zato što se odnosi na gubitak vrijednog resursa. Radi se o tome da u uvjetima porasta stope nezaposlenosti gospodarstvo u pravilu odbacuje dobra i usluge koje bi nezaposleni mogli proizvesti. Povijesno gledano, najveći ekonomski gubitak veže se uz veliku svjetsku gospodarsku krizu koja je započela 1929. godine, no naftne i inflacijske krize tijekom 70-ih i 80-ih godina prošlog stoljeća također su kreirale više od bilijun američkih dolara izgubljene proizvodnje. Preciznije rečeno, tijekom prve krize

gubici su u odnosu prema BDP-u bilo gotovo 10 puta veći u odnosu na gubitke uzrokovane naftnim i inflacijskim krizama (Samuelson & Nordhaus, 2011).

U periodima visoke nezaposlenosti najveći su ekonomski gubici zabilježeni u modernom gospodarstvu. Prema procjenama, radi se o mnogostruko većim gubicima od procijenjene neučinkovitosti koja je rezultat mikroekonomskih gubitaka zbog (Samuelson & Nordhaus, 2011):

- monopola,
- carina,
- kvota.

Gubitkom ljudskog kapitala onemogućava se njihovo osposobljavanje za posao, što znači da visoke stope nezaposlenosti mogu umanjiti produktivnost rada. Ako je netko bez posla dvije godine, propušta najnovije radne prakse i trendove. Osim toga, veća nezaposlenost uzrokovat će i pad poreznih prihoda jer će manje ljudi plaćati porez na dohodak, a također će i manje trošiti. S druge strane, vlada će morati potrošiti više na nezaposlene i povezane naknade. Jedno istraživanje provedeno u Velikoj Britaniji pokazalo je da trošak državne blagajne za jednu osobu koja je nezaposlena iznosi 6 243 funti godišnje, uključujući i davanja i izgubljeni porezni prihod (Pettinger, 2017).

Velika nezaposlenost ukazuje na to da gospodarstvo djeluje ispod punog kapaciteta i da je neučinkovito, što rezultira smanjenjem proizvodnje i prihoda. Osim toga, porast nezaposlenosti može dovesti i do pojave političke nestabilnosti. Primjerice, razdoblje masovne nezaposlenosti 1930-ih godina dovelo je do socijalnih nemira u Velikoj Britaniji, dok je u Njemačkoj broj nezaposlenih od 6 milijuna bio jedan od ključnih faktora uspona Hitlera i nacističke stranke (Pettinger, 2017).

Ekonomski troškovi nezaposlenosti vjerojatno su očigledniji ako se promatraju kroz objektiv državne blagajne. Kako je već naglašeno, nezaposlenost dovodi do većih izdvajanja za naknade za nezaposlene, pomoć u hrani, medicinsku pomoć i sl. Primjerice, u SAD-u su isplate državnih i saveznih vlada za naknade za nezaposlene iznosile 2,96 milijardi dolara. Istodobno, državne i savezne vlade bile su prisiljene posuđivati novac. Prema dostupnim podacima, preko 70% onoga što američko gospodarstvo proizvodi odlazi na osobnu potrošnju i nezaposlene radnike. Čak i oni koji primaju državnu potporu ne mogu trošiti kao što su to mogli prije. Proizvodnja

tih radnika šteti gospodarstvu, odnosno smanjuje BDP i udaljava zemlju od učinkovite raspodjele svojih resursa (Simpson, 2019).

Također je vrijedno napomenuti da poduzeća plaćaju cijenu i za visoku nezaposlenost. Naknade za nezaposlene uglavnom se financiraju porezima koji se prikupljaju od poduzeća. Kad je nezaposlenost velika, države će često pokušati napuniti blagajnu povećanjem poreza poduzećima, što obeshrabruje poduzeća da zapošljavaju više radnika. Ona se tada suočavaju s manjom potražnjom svojih proizvoda, ali i sa skupljim zadržavanjem ili zapošljavanjem radnika (Simpson, 2019).

Ključnu vezu između tržišta proizvoda i tržišta rada pruža Okunov zakon koji opisuje povezanost kratkoročnih kretanja BDP-a i promjena nezaposlenosti. Naime, najgora posljedica svake recesije jest povećanje stope nezaposlenosti. Proizvodnja se smanjuje, poduzeća ne trebaju nove radnike, a postojeći se radnici otpuštaju. Okunov zakon kaže da se na svakih 2% pada BDP-a stopa nezaposlenosti poveća za 1%. Tako se Okunov zakon može iskoristiti kako bi se povezale promjene stope nezaposlenosti s rastom proizvodnje (Samuelson & Nordhaus, 2011).

2.6.2. Društveni i psihološki utjecaj nezaposlenosti

Nezaposlenost je također i veliki društveni problem jer uzrokuje velike probleme nezaposlenima koji se moraju suočiti sa smanjenim prihodima. Osobna tragedija nezaposlenosti kontinuirano se potvrđuje još od velike svjetske gospodarske krize (Samuelson & Nordhaus, 2011). Troškove nezaposlenosti za pojedinca nije teško zamisliti. Kada osoba izgubi posao, često postoji neposredan utjecaj na životni standard te osobe. Čak i onima koji ispunjavaju uvjete za pomoć nezaposlenima i drugim oblicima državne pomoći, često se događa da te naknade zamijene 50% ili čak manje njihova redovnog dohotka (Simpson, 2019).

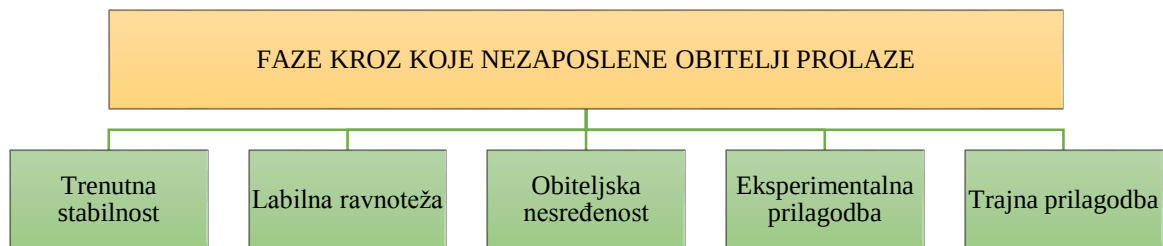
Dugotrajna nezaposlenost može dovesti do erozije vještina, dok iskustvo nezaposlenosti može promijeniti način na koji radnici planiraju svoju budućnost, tj. dugotrajna nezaposlenost može dovesti do sumnjičavosti i pesimizma u pogledu percepcije vrijednosti obrazovanja i osposobljavanja pa radnici manje žele ulagati u duge godine osposobljavanja za neke poslove. Osim toga, manjak prihoda može prisiliti obitelji da uskrate svoje obrazovne mogućnosti svojoj djeci (Simpson, 2019).

Studije su pokazale da periodi povišene nezaposlenosti često koreliraju i s manje volonterstva te većim brojem kriminala. Povišeni kriminal ima smisla, jer ako nema posla, ljudi se mogu okrenuti kriminalu kako bi zadovoljili svoje ekonomske potrebe ili jednostavno ublažili dosadu. S druge strane, pad volontiranja nema očigledno objašnjenje, ali bi mogao biti vezan za negativne psihološke učinke nezaposlenosti (Simpson, 2019).

Preciznije rečeno, problem nezaposlenosti egzistencijalni je problem svakog pojedinca jer osoba koja nema sredstva rada nema ni prevelike koristi od toga da slobodno tržište svima nudi mogućnost poduzetničke inicijative. Čak i uz pretpostavku da svi za rad sposobni pojedinci imaju demokratske slobode osigurati sebi uvjete rada putem kojih će plasirati svoju radnu energiju, praksa je pokazala da najuspješniji pojedinci postižu taj cilj. Kako su sredstva rada količinski i sadržajno ograničena, tako su i mogućnosti zapošljavanja ograničene (Kljajić, 2001).

Prema tome, jasno je da je rastuća nezaposlenost povezana sa socijalnom deprivacijom. Na primjer, postoji veza s kriminalom i socijalnom neskladom, uključujući povećani stupanj razvoda, pogoršanje zdravlja i niži životni vijek. U regijama u kojima se bilježi dugotrajna nezaposlenost očita je sve veća nejednakost u raspodjeli dohotka i bogatstva. Većina nezaposlenih doživljava pad životnog standarda, što dovodi do pada potrošnje i pojave dužničkih problema. Na primjer, nezaposleni imaju poteškoća s otplatom hipoteke (Riley, 2011).

U periodu od 1932. do 1937. godine Bakke (1940, prema Borrero, 1980) proveo je istraživanje u kojem je detaljno proučavao ponašanje 25 nezaposlenih obitelji i identificirao je 5 faza kroz koje nezaposleni i njegova obitelj prolaze (Slika 3).

Slika 4. Faze kroz koje nezaposlene obitelji prolaze

Izvor: izrada autorice prema Borrero, M. (1980). Psychological and Emotional Impact of Unemployment. *The Journal of Sociology & Social Welfare*, 7(6), str. 918.

Prvu fazu, trenutnu stabilnost, karakterizira nepostojanje neposrednih promjena u funkcioniranju obitelji koje bi bile posljedica nezaposlenosti. Nezaposlena osoba koristi većinu vremena za pronalazak novog zaposlenja, radi oko kuće i provodi više vremena s djecom. Financijska sredstva zadovoljavaju osnovne potrebe. Druga faza, labilna ravnoteža, okarakterizirana je pojavom sukoba unutar obitelji. U ispitivanim se obiteljima uočio uzorak traženja posla od strane žene, što je rezultiralo pomicanjem odgovornosti prema drugim članovima jer je u isto vrijeme i muž bio u potrazi za poslom. Upravljanje financijskom imovinom postaje problematično. Ako nitko u obitelji ne radi, svaki trošak postaje potencijalni izvor sukoba. Sve poteškoće s kojima se obitelji susreću u drugoj fazi prisutne su i u trećoj fazi, obiteljskoj nesređenosti, ali s jačim intenzitetom. Razni pritisci, javno mnijenje i gubitak prijatelja pojačavaju osjećaj neuspjeha, a time posredno i obiteljske sukobe (Borrero, 1980).

Četvrta faza, eksperimentalna prilagodba, zahtijeva prilagodbu obitelji i prihvaćanje njihove nove situacije. Financijske se obveze ispunjavaju, stanje se emocionalno prihvaća i obitelj se počinje miriti s tim. Posljednja faza, trajna prilagodba, fokusirana je na rješavanje sadašnjosti i planiranje budućnosti s obzirom na promjene koje su se dogodile. Obiteljski sukobi gotovo su nestali i obitelj ponovno postaje kohezivna sila, čime se postiže novi oblik stabilnosti (Borrero, 1980).

Analizirajući relevantnu literaturu koja se odnosi na psihološke učinke nezaposlenosti Eisenber i Lazarfeld (1935, prema Borrero, 1980) su identificirali četiri glavne faze kroz koje pojedinac prolazi kada je nezaposlen. U Tablici 1 prikazane su i pojašnjene te faze.

Tablica 1. Faze kroz koje prolazi nezaposleni pojedinac

FAZA	KARAKTERISTIKE
Neslomljivi	Ustrajnost u pronalaženju posla
Pomiren sa sudbinom	Neodređenost budućih planova Beznađe
Apatija	Nebriga Lijenost Nepostojanje planova
Tjeskoba i uznemirenost	Gorčina Mržnja Beznađe Suicidalne misli Sklonost alkoholiziranju

Izvor: izrada autorice prema Borrero, M. (1980). Psychological and Emotional Impact of Unemployment. *The Journal of Sociology & Social Welfare*, 7(6), str. 918.

Kasl i Cobb (1970, prema Borrero, 1980) proučavali su fizičku i emocionalnu reakciju na nezaposlenost. Autori su bili zainteresirani za proučavanje promjena krvnog tlaka i prilagođavanja socijalnog stresa stabilno zaposlenim muškarcima u vrijeme predviđenog gubitka posla, stvarnog gubitka posla i ponovnog zapošljavanja. Nakon dvije godine pažljivog testiranja i intervjuiranja dobili su sljedeće rezultate:

- razine krvnog tlaka tijekom iščekivanja gubitka posla i nezaposlenosti ili probnog zapošljavanja više su nego tijekom kasnije stabilizacije na novom radnom mjestu,
- muškarci čiji je krvni tlak duže ostao visok bili su dugotrajno nezaposleni, dulje vrijeme pod stresom i nisu pokazali poboljšanje,
- unutar razdoblja iščekivanja došlo je do porasta krvnog tlaka koji je bio u korelaciji sa doživljajem stresa.

Zawadski i Lazarsfeld (1935, prema Borrero, 1980) još su 30-ih godina prošlog stoljeća dokazali da se nezaposleni pojedinac suočava s:

- osjećajem srama, jer je u nemogućnosti poduzeti nešto da promijeni situaciju,
- poniženjem, jer se suočava s odbijanjem,
- degradacijom, jer se suočava s osjećajem manje vrijednosti,
- anksioznošću,
- depresijom i sl.

Vujčić (2019) iznosi nekoliko važnih činjenica koje se odnose na psihološke aspekte nezaposlenosti, a koje objedinjuju sve studije provedene od 30-ih godina prošlog stoljeća pa nadalje. Istraživanja su pokazala da psihološko zdravlje opada u periodu od nekoliko prvih

tjedana do tri mjeseca nakon ostanka bez posla potom se stabilizira ili čak popravlja. Psihološke posljedice nezaposlenosti najviše osjećaju ljudi u dobi od 30 do 59 godina. Žene trpe teže psihološke posljedice zbog različitih situacija koje ih zadese nakon gubitka posla. Istraživanja su također pokazala i da će psihološke posljedice gubitka posla biti teže što je privrženost zaposlenju veća. Osim toga, pokazalo se i da se s porastom lokalne nezaposlenosti smanjuje pogoršanje psihološkog zdravlja. Razlozi nezaposlenosti atribuiraju se vanjskim uzrocima i povećani su kontakti s drugim nezaposlenima. Socijalna potpora obitelji i prijatelja poželjna je kako bi se smanjili efekti stresa. Osim toga, psihološko zdravlje pojedinca bolje je ako se nezaposlenost pripiše vanjskim uzrocima, a ne vlastitim. Stupanj osobne aktivnosti pozitivno utječe na psihološko zdravlje, a osim toga, istraživanja su ukazala i na visoku korelaciju financijske sigurnosti i psihološkog zdravlja. Naime, ako o nezaposlenom članu financijski ovise i ostali članovi obitelji, utjecaj je veći (Vujčić, 2019).

U nastavku rada prikazat će se rezultati istraživanja vezani za analizu nezaposlenosti u Republici Hrvatskoj.

3. ANALIZA NEZAPOSLENOSTI U REPUBLICI HRVATSKOJ

3.1. Kratak opis postupka

U empirijskom dijelu ovog rada upotrebom statističkih metoda testiraju se postavljene hipoteze rada. Za potrebe ovog istraživanja proveden je anketni upitnik na uzorku od pedeset ispitanika u lipnju 2019. godine.

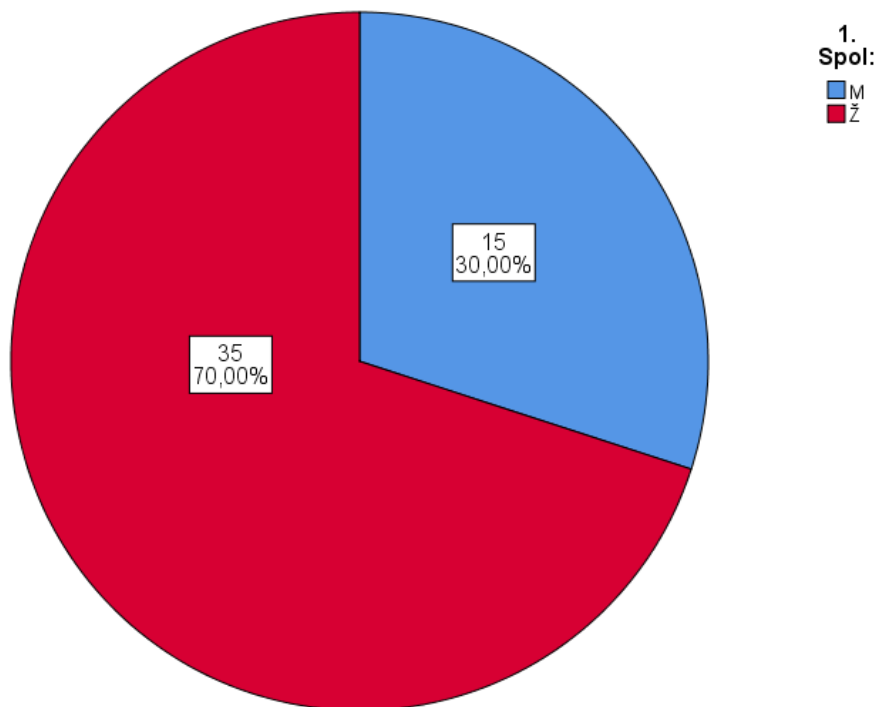
U radu se koriste metode grafičkog i tabelarnog prikazivanja gdje se prezentira struktura odgovora od strane ispitanika. Upotrebom metoda deskriptivne statistike prezentiraju se srednje vrijednosti i pokazatelji disperzije vrijednosti oko srednje vrijednosti.

Testiranje razlika u zastupljenosti radne snage s obzirom na promatrana obilježja testira se Z-testom za nezavisna mjerenja. Analiza je rađena u statističkom softwreu SPSS 25 te se zaključci donose pri razini signifikantnosti od 5%.

3.2. Prikaz rezultata istraživanja

3.2.1. Sociodemografska obilježja ispitanika

Na Grafikonu 1 prikazana je struktura ispitanika s obzirom na spol.

Grafikon 1. Struktura ispitanika s obzirom na spol

Izvor: obrada autorice

U uzorku je zastupljen veći dio ispitanika ženskog spola. Od njih 50, 35 osoba su žene, odnosno 70%, dok ih je 15, tj. 30% muškog spola. U Tablici 2 prikazan je struktura ispitanika s obzirom na dob.

Tablica 2. Struktura ispitanika s obzirom na dob

2. Dob:					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	21-30 godina	37	74,0	74,0	82,0
	31-40 godina	9	18,0	18,0	100,0
	> 41 godinu	4	8,0	8,0	8,0
	Total	50	100,0	100,0	

Izvor: obrada autorice

Najveći broj ispitanika je starosne dobi od 21 do 30 godina (37 ispitanika, odnosno 74%), dok su 4 ispitanika (8%) starosne dobi više od 41 godine. 9 ispitanika, odnosno 18% ima između 31 i 40 godina. U Tablici 3 prikazana je struktura ispitanika s obzirom na stupanj obrazovanja.

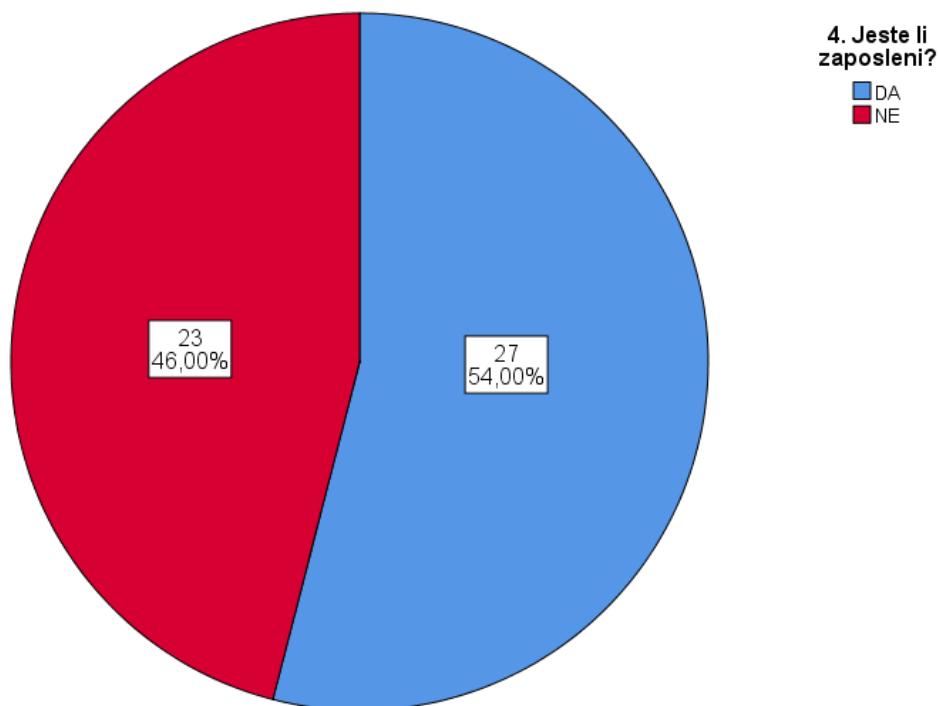
Tablica 3. Struktura ispitanika s obzirom na stupanj obrazovanja

3. Stupanj obrazovanja:					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Srednja stručna sprema (SSS)	6	12,0	12,0	12,0
	Viša stručna sprema (VŠS)	20	40,0	40,0	100,0
	Visoka stručna sprema (VSS)	24	48,0	48,0	60,0
	Total	50	100,0	100,0	

Gotovo polovica ispitanika ima visoku stručnu spremu, tj. njih 24 ili 48%, dok je 6 ispitanika (12%) srednje stručne spreme. 20 ispitanika, odnosno njih 40%, završilo je višu školu.

3.2.2. Opća pitanja o mogućnostima zaposlenja i percepciji nezaposlenosti

Grafikon 2 prikazuje strukturu ispitanika s obzirom na to imaju li posao ili ne.

Grafikon 2. Odnos ispitanika koji rade i koji su nezaposleni

Izvor: obrada autorice

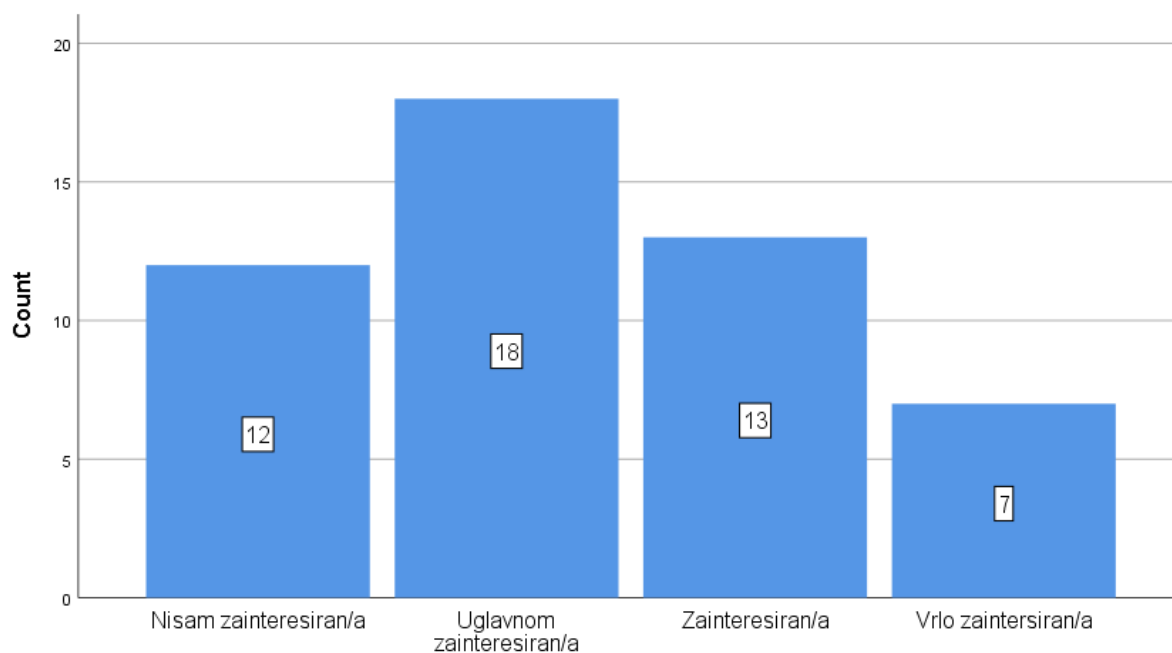
Više od polovice ispitanika, tj. njih 54% nalazi se u radnom odnosu. 46% ispitanika nije zaposleno. U Tablici 4 navedene su frekvencije odgovora ispitanika s obzirom na posao koji bi željeli obavljati.

Tablica 4. Frekvencija odgovora ispitanika s obzirom na poslove koje bi željeli obavljati

Posao	Broj ispitanika	%
Intelektualne usluge	10	20,00%
Istraživanje tržišta	2	4,00%
Organiziranje događaja	9	18,00%
Poslovi rada na računalu	10	20,00%
Profesor	1	2,00%
Rad u trgovini	4	8,00%
Telemarketing	1	2,00%
Ugostiteljstvo	4	8,00%
Uredsko-administrativne	22	44,00%
Fizičke poslove (u građevinarstvu, poljoprivredi, komunalni poslovni, poslovni čišćenja)	3	6,00%
Usluge mobilnim i fiksnim operaterima	2	4,00%

Izvor: obrada autorice

22 ispitanika, tj. njih 44% voljelo bi obavljati uredsko-administrativne poslove. Po 20% ispitanika navodi da bi željelo raditi na poslovima pružanja intelektualnih usluga, odnosno rada na računalu. 18% njih željelo bi organizirati neke događaje, dok bi po 8% ispitanika željelo raditi u trgovini, odnosno ugostiteljstvu. 4% ispitanika izjasnilo se da bi željeli istraživati tržište. Isto toliko njih željelo bi raditi na poslovima pružanja usluga mobilnim i fiksnim operaterima. Po jedan ispitanik želi raditi kao profesor, odnosno u telemarketingu. 6% njih zainteresirano je za obavljanje fizičkih poslova.

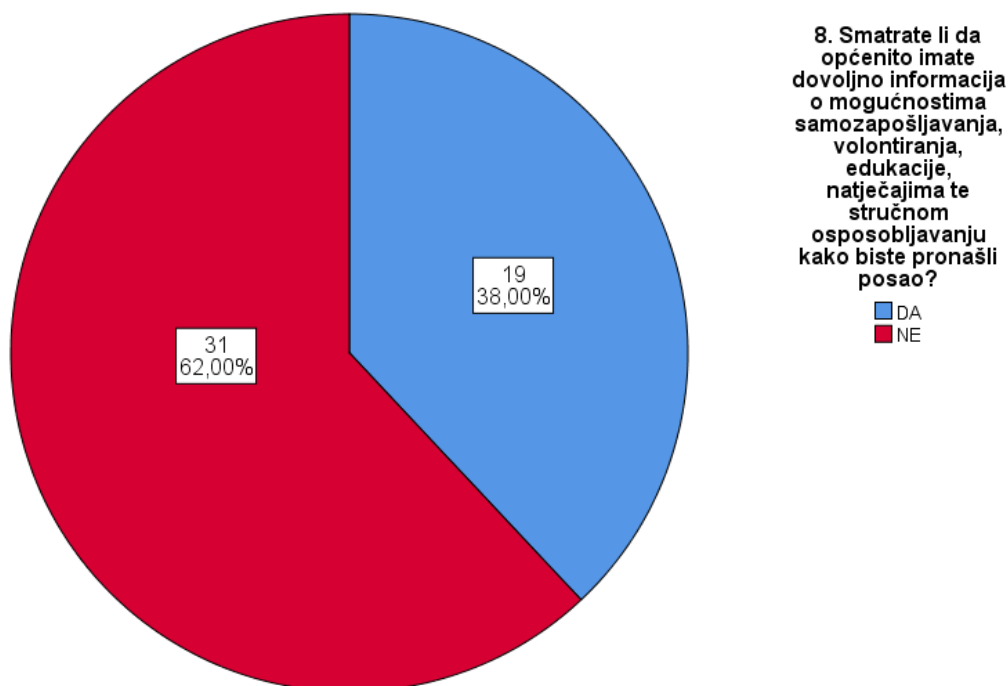
7. Koliko ste zainteresirani za volonterski rad?

Grafikon 3. Zainteresiranost za volonterski rad

Izvor: obrada autorice

Najveći broj ispitanika (18 njih) je uglavnom zainteresirano za volonterski rad, dok je 7 ispitanika vrlo zainteresirano za rad. 12 ispitanika nije zainteresirano za volonterski rad.

Grafikon 4 prikazuje mišljenja ispitanika o tome imaju li dovoljno informacija o mogućnosti zapošljavanja, volontiranja, edukacija, natječaja, stručnog osposobljavanja kako bi pronašli posao.

Grafikon 4. Posjedovanje informacija o pronalasku posla

Izvor: obrada autorice

Većina ispitanika (31 ispitanik, odnosno 62%) smatra da općenito nema dovoljno informacija o mogućnostima samozapošljavanja, volontiranja, edukacije, natječajima te stručnom osposobljavanju kako bi pronašli posao. Takvo mišljenje ne dijeli 38% ispitanika koji smatraju da imaju dovoljno informacija po tom pitanju.

Na sljedeću grupu pitanja ispitanici su iskazivali stupanj slaganja s ponuđenim tvrdnjama u rasponu od 1 do 5, gdje je vrijednost 1 upućivala na potpuno nezadovoljstvo, dok je vrijednost 5 upućivala na potpuno zadovoljstvo s ponuđenim tvrdnjama.

Tablica 5. Stupanj slaganja s tvrdnjama o informacijama vezanih za pronalazak posla

	Valid N	Prosjeak	Minimum	Maximum	Std.Dev.
[Mogućnosti zaposlenja]	50	2,98	1	5	1,13
[Volontiranju]	50	2,86	1	5	0,95
[Edukacijama]	50	2,84	1	4	0,84
[Natječajima]	50	2,76	1	5	1,00
[Stručnom osposobljavanju]	50	2,94	1	5	1,13

Izvor: obrada autorice

Ispitanici su najviše zadovoljni informacijama o mogućnosti zaposlenja (prosjek 2,89 uz standardu devijaciju od 1,13), dok su najmanje zadovoljni informacijama o natječajima (prosjek 2,76 uz standardnu devijaciju od 1,00). Riječ je o nezadovoljstvu budući da su srednje vrijednosti manje od centralne vrijednosti 3, koja upućuje na indiferentnost.

U Tablici 6 navedene su frekvencije odgovora ispitanika s obzirom na način dolaska do informacija o zapošljavanju.

Tablica 6. Frekvencije odgovora ispitanika s obzirom na način dolaska do informacija o zapošljavanju

	N	%
HZZ	17	34,00
Letci/plakati na ulicama	3	6,00
Mreže poznanstava	33	66,00
Novine	16	32,00
Radio	6	12,00
TV	6	12,00
Internet	46	92,00

Izvor: obrada autorice

Najveći broj zaposlenika (46 ispitanika, odnosno 92%) dolazi do informacija o zapošljavanju preko Interneta. Slijede ga mreže poznanstava (66%), HZZ (34%), novine (32%), radio i TV (po 12%), dok najmanji broj ispitanika dolazi do informacija uz posredovanje letaka/plakata na ulicama (samo 3 ispitanika, tj. 6%).

U Tablici 7 navedeni su razlozi nezaposlenosti u Republici Hrvatskoj prema mišljenjima ispitanika.

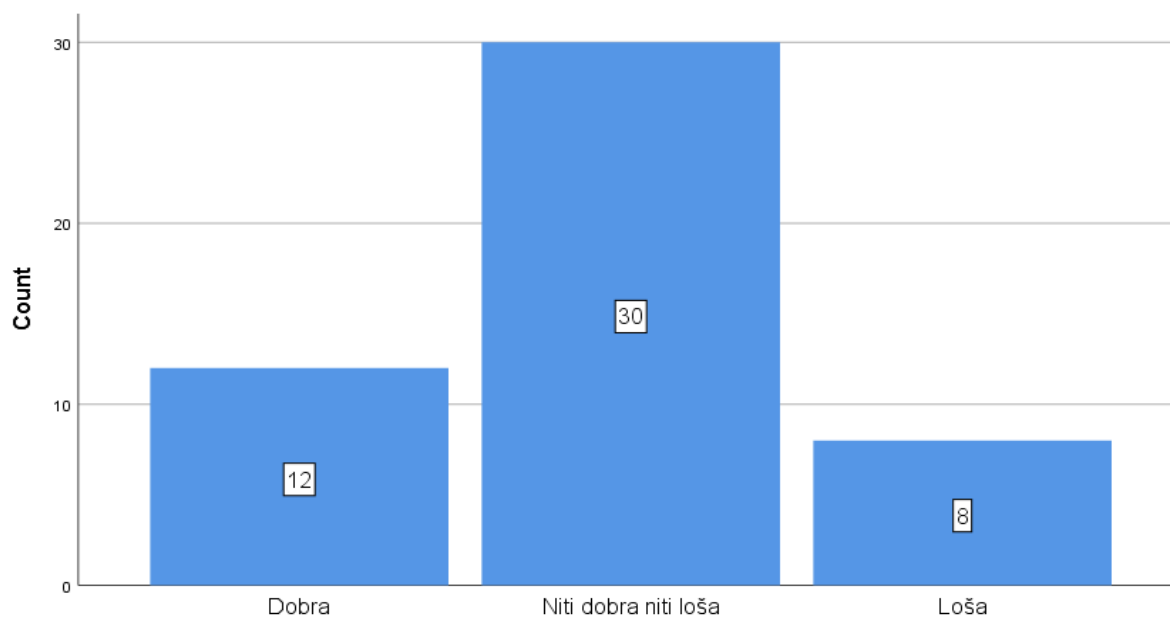
Tablica 7. Razlozi nezaposlenosti u Republici Hrvatskoj prema mišljenjima ispitanika

	N	%
nitko ne traži moju struku	5	10,00%
nemam dovoljno znanja i vještina za kvalitetan rad	2	4,00%

nemam radnog iskustva	20	40,00%
ne tražim aktivno posao	17	34,00%
nemam vezu	28	56,00%
nitko ne bi radio	2	4,00%
mogao bi se rad napisati samo o tome, ali ne znam opet bi li to bilo puno pametovanja	1	2,00%

Izvor: obrada autorice

Ispitanici smatraju da je najveći razlog nezaposlenosti u Republici Hrvatskoj to što mnogi nezaposleni nemaju vezu preko koje bi dobili posao. Za taj se odgovor odlučilo 28 ispitanika, odnosno 56%. 40% ispitanika smatra da se radi o nedostatku radnog iskustva, dok ih 34% misli da je razlog to što se ne traži posao aktivno. 10% ispitanika kao razlog nezaposlenosti navodi problem struke, odnosno da se njihova struka ne traži. Po 4% ispitanika smatra da se tu radi ili o nedovoljno znanja i vještina za kvalitetan rad ili o tome da itko ne bi radio. Jedan ispitanik smatra da su razlozi u Hrvatskoj dosta složeni i da se ne isplati o tome pričati. Sljedeći grafikon prikazuje iskustva u dosadašnjem traženju posla.

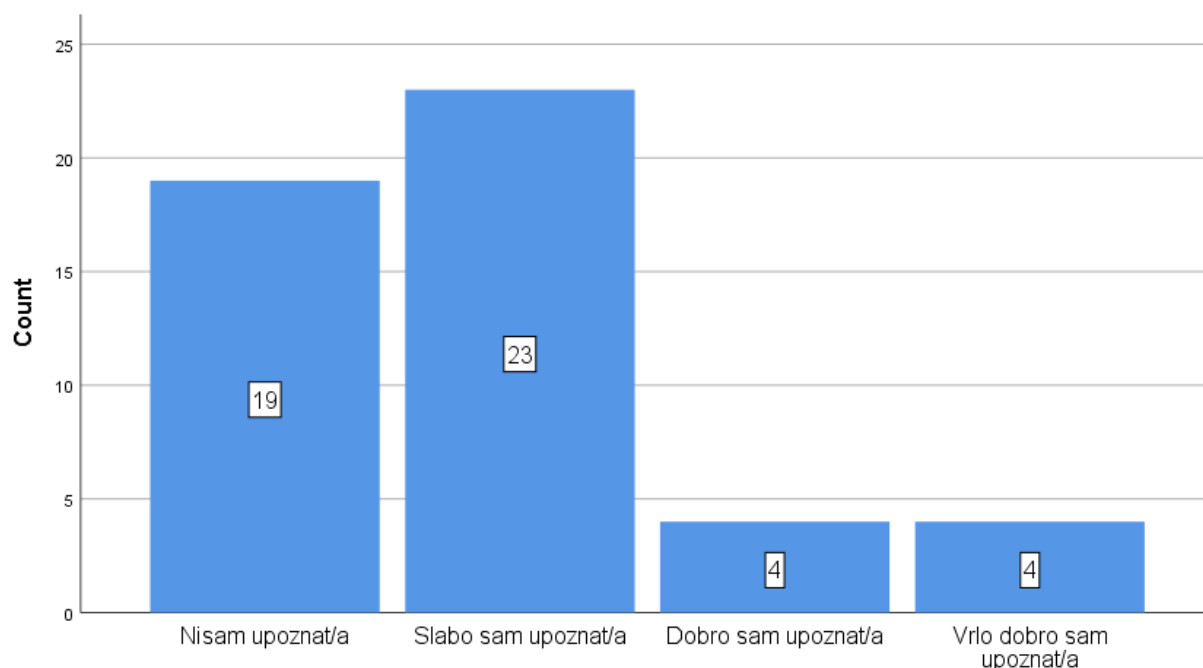

12. Kakva su Vaša iskustva u dosadašnjem traženju posla?

Grafikon 5. Iskustva u dosadašnjem traženju posla

Izvor: obrada autorice

Najveći broj ispitanika (30 ispitanika) je imalo niti dobra niti loša iskustva u traženju posla. 8 ih je imalo loša iskustva, a tek 12 njih dobra. Grafikon 6 prikazuje upoznatost ispitanika s postojećim poticajima za zapošljavanje.

13. Koliko ste upoznati s postojećim poticajima za zapošljavanje?

Grafikon 6. Upoznatost ispitanika s postojećim poticajima za zapošljavanje

Izvor: obrada autorice

Najveći broj ispitanika (23 ispitanika) je slabo upoznat s postojećim poticajima za zapošljavanje, dok su 4 ispitanika dobro odnosno vrlo dobro upoznata s postojećim poticajima za zapošljavanje. U Tablici 8 prikazani su načini povećanja mogućnosti zaposlenja.

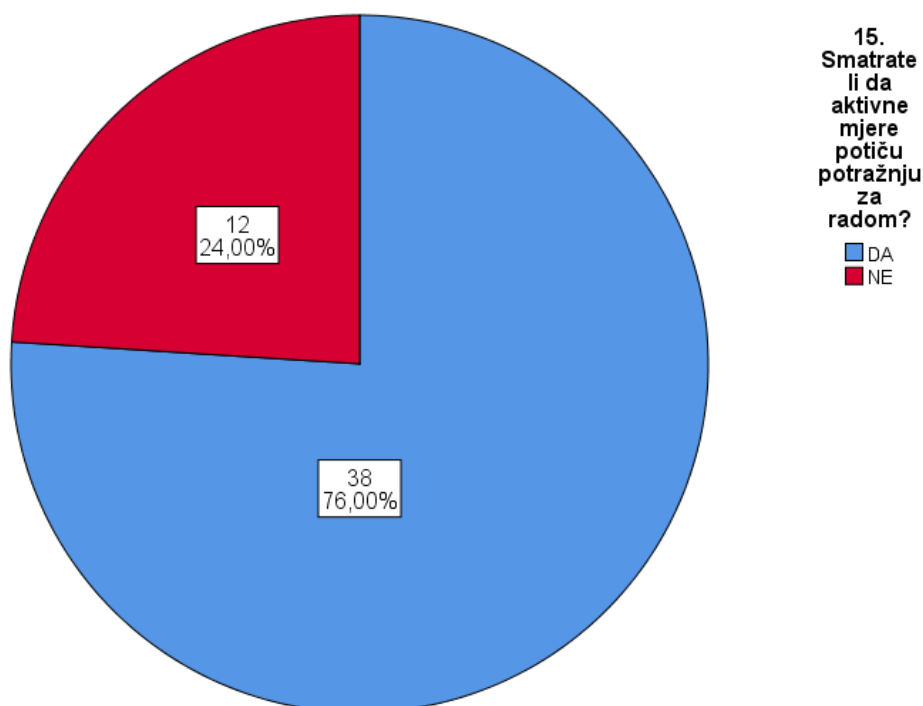
Tablica 8. Načini povećanja mogućnosti zaposlenja

	N	%
Stjecanje dodatnih znanja i vještina	36	72,00%
Podizanje vlastitog samopouzdanja	22	44,00%
Otvoreniji i spremniji poslodavci za zapošljavanje osoba s invaliditetom	3	6,00%
Bolja prometna povezanost	4	8,00%
Ne znam	6	12,00%
Bez segregacija i degradacije.	1	2,00%
Državna fleksibilnost	1	2,00%

Izvor: obrada autorice

Najveći broj ispitanika smatra da bi moglo povećati mogućnost zaposlenja stjecanjem dodatnih znanja i vještina (36 ispitanika, odnosno 72%). Njih 44% smatra da se zapošljivost može povećati podizanjem vlastitog samopouzdanja. 12% ispitanika nije sigurno na koji se način

može povećati zapošljivost. 8% njih smatra da se tu radi o boljoj prometnoj povezanosti. 6% ih se odlučilo na spremnost poslodavaca na zapošljavanje osoba s invaliditetom. Po 2% naglašava da bi se povećala mogućnost zapošljavanja kada ne bi bilo segregacije i degradacije, odnosno kada bi tome pomogla i državna fleksibilnost. Sljedeći grafikon prikazuje utjecaj aktivnih mjera na potražnju za radom.

Grafikon 7. Utjecaj aktivnih mjera na potražnju za radom

Izvor: obrada autorice

Ispitanici većim dijelom smatraju da aktivne mjere potiču potražnju za radom (38 ispitanika, odnosno 76%), dok ih se s tom tvrdnjom ne slaže 24% ispitanika. U Tablici 9 prikazane su najefikasnije mjere u smanjenju nezaposlenosti.

Tablica 9. Najefikasnije mjere u smanjenju nezaposlenosti

	N	%
Javni radovi	4	8,00%
Mjere samozapošljavanja	26	52,00%
Osposobljavanje	27	54,00%
Prekvalifikacija	18	36,00%
Subvencioniranje zapošljavanja	22	44,00%

Izvor: obrada autorice

27 ispitanika, odnosno njih 54% smatra da je osposobljavanje najefikasnija mjera u smanjenju nezaposlenosti, a slijede ga mjere samozapošljavanja (52%), subvencioniranje zapošljavanja (44%), prekvalifikacija (36%), dok 4 ispitanika (8%) smatra da su u smanjenju nezaposlenosti najefikasniji javni radovi. U Tablici 10 prikazan je utjecaj razine obrazovanja na nezaposlenost.

Tablica 10. Utjecaj razine obrazovanja na nezaposlenost

17. Smatrate li da je većina nezaposlenih osoba loše obrazovne razine (nezavršna ili završena osnovna škola)?					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	DA	13	26,0	26,0	26,0
	NE	37	74,0	74,0	100,0
	Total	50	100,0	100,0	

Izvor: obrada autorice

Veći broj ispitanika (37 ispitanika, odnosno 74%) smatra da većina nezaposlenih osoba nije loše obrazovne razine, dok 13 ispitanika (26%) smatra da je većina nezaposlenih osoba loše obrazovne razine. U Tablici 11 prikazana je izloženost dugotrajno nezaposlenih obeshrabrivanju.

Tablica 11. Izloženost dugotrajno nezaposlenih obeshrabrivanju

18. Smatrate li da su dugotrajno nezaposlene osobe izložene opasnosti od obeshrabrivanja jer ne vjeruju da će ikada naći posao?					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	DA	42	84,0	84,0	84,0
	NE	8	16,0	16,0	100,0
	Total	50	100,0	100,0	

Izvor: obrada autorice

Većina ispitanika (42 ispitanika, odnosno 84%) vjeruje da su dugotrajno nezaposlene osobe izložene opasnosti od obeshrabrivanja jer ne vjeruju da će ikada naći posao. S navedenom tezom ne slaže se 8 ispitanika (16%). U Tablici 12 prikazano je mišljenje ispitanika o utjecaju nezaposlenosti na socijalnu koheziju i solidarnost.

Tablica 12. Mišljenja ispitanika o utjecaju nezaposlenosti na socijalnu koheziju i solidarnost

19. Smatrate li da dugotrajna nezaposlenost narušava socijalnu koheziju i solidarnost?					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	DA	42	84,0	84,0	84,0
	NE	8	16,0	16,0	100,0
	Total	50	100,0	100,0	

Izvor: obrada autorice

Većina ispitanika (42 ispitanika, tj 84%) smatra da dugotrajna nezaposlenost narušava socijalnu koheziju i solidarnost. To mišljenje ne dijeli 16% ispitanika.

3.2.3. Testiranje hipoteza

Glavna hipoteza H1 glasi:

H1: Dosada provedene javne politike nisu pomogle u rješavanju problema nezaposlenosti.

Ova će se hipoteza ispitati pomoću dvije pomoćne hipoteze.

H1.1.: Do informacija o zapošljavanju najčešće se dolazi samoinicijativno preko Interneta.

Prema podacima prikazanim u Tablici 6 može se zaključiti da je HZZ pomogao dolasku informacija o zapošljavanju kod svega 17 ispitanika (34%), koji su uz HZZ koristili i druge izvore. Internet je najzastupljeniji izvor informacija o zapošljavanju, te je testom proporcije utvrđeno da je i statistički značajno učestaliji izvor informacija u odnosu na HZZ (empirijska p vrijednost <0,001).

Mreže poznanstva su također zastupljenije kod pribavljanja informacija o zaposlenju za 32 postotna poena, te je testiranjem utvrđeno da predstavljaju zastupljeniji izvor (empirijska p vrijednost = 0,0014).

Slijedom dobivenih rezultata može se donijeti zaključak da se hipoteza H1.1. kojom se pretpostavlja da se do informacija o zapošljavanju najčešće dolazi samoinicijativno preko Interneta može potvrditi.

Pomoćna hipoteza H1.2. glasi:

H1.2.: Iskustva u traženju posla češće su loša.

Grafikon 5 prikazuje iskustva ispitanika u dosadašnjem traženju posla. Na osnovu dobivenih rezultata uočava se da je najveći broj ispitanika (30 ispitanika) imao niti dobra niti loša iskustva u traženju posla. Loša iskustva su zastupljena kod 8 ispitanika (16%), dok su dobra zastupljena kod 12 ispitanika (24%). Testiranjem nije utvrđeno da su dobra iskustva zastupljenija u odnosu na loša (empirijska p vrijednost = 0,3173), zbog čega se hipoteza H1.2. kojom se pretpostavlja da su iskustva u traženju posla češće loša može odbaciti.

Dakle, testiranjem je utvrđeno da dosada provedene javne politike nisu pomogle u rješavanju problema nezaposlenosti, slijedom čega se glavna hipoteza H1 potvrđuje.

Druga hipoteza glasi:

H2: Najefikasnija javna politika za suzbijanje nezaposlenosti je politika reindustrijalizacije.

U Tablici 4 prikazane su frekvencije odgovora ispitanika s obzirom na poslove koje bi željeli obavljati. Najveći broj ispitanika (22 ispitanika, tj. 44%) bi voljelo obavljati uredsko-administrativne poslove, dok bi 1 ispitanik (2%) htio biti profesor. Broj osoba koji bi željeli raditi uredsko-administrativne poslove je za 24 postotna poena veći u odnosu na broj zaposlenika koji bi željeli raditi poslove rada na računalu, te intelektualne usluge (empirijska p vrijednost = 0,0101). Fizičke poslove (u građevinarstvu, poljoprivredi, komunalni poslovi, poslovi čišćenja) bi željela raditi tek 3 ispitanika (6%).

Dakle, većina ispitanika ne želi raditi poslove koji se vezuju uz primarni i sekundarni sektor, dok se uz navedenu strukturu ostvaruju stope nezaposlenosti od 7,6% u prvom kvartalu 2019. godine (prema HZZ), iz čega se može donijeti zaključak da je riječ o deindustrijaliziranoj zemlji, odnosno na tržištu postoji znatna potražnja za djelatnicima uslužnog sektora. Slijedom toga se hipoteza H2 kojom se pretpostavlja da je najefikasnija javna politika za suzbijanje nezaposlenosti politika reindustrijalizacije potvrđuje.

4. JAVNE POLITIKE USMJERENE SMANJIVANJU NEZAPOSLENOSTI

4.1. Mjere suzbijanja nezaposlenosti

Mjere suzbijanja nezaposlenosti mogu se podijeliti u dvije velike kategorije, aktivne i pasivne, svaka s pripadajućim skupinama. Aktivne mjere u principu potiču potražnju za radom preko različitih programa, od otvaranja novih radnih mjesta, prekvalifikacije do stručnog osposobljavanja i sl. Ova kategoriju mjera dijeli se na indirektne i direktne. Prve se temelje na poticanju proizvodnje te posredno i potrebom za novim radnim mjestima. Primjer jedne takve mjere jest privatizacija državne imovine kojoj je prednost prepoznavanje vlasnika poduzeća kojima će biti stalo do razvoja poduzeća. Privatizacijom se stvara tržišna konkurencija. Treba naglasiti da je potrebno izvjesno vrijeme da se uoče efekti privatizacije. Najprije se dio radnika treba otpustiti zbog financijskog oporavka i stabilizacije, a nakon prilagodbe novim tržišnim uvjetima otvara se prostor za rast i potražnju za radnicima. Ukoliko se privatizacija provede bez kontrole države, moguć ishod jest i još veća nezaposlenost. U skupinu indirektnih mjera ubrajaju se još i fondovi za kreditiranje malih i srednjih poduzeća, smanjenje poreznih davanja poslodavcima i sl. (Kacun, 2002).

Uz direktne mjere zapošljavanja veže se podizanje kupovne moći građana. Ukoliko ne raste kupovna moć građana, povećana proizvodnja nema smisla. Grgurev (2002, prema Kacun, 2002) navodi da se u direktne mjere ubrajaju:

- otvaranje novih radnih mjesta kroz javne radove, što je pogodno za starije osobe koji, unatoč tome što doprinose kupovnoj moći, ne doprinose proizvodnji pa ta mjera nije profitabilna,
- posredovanje i savjetovanje od strane zavoda za zapošljavanje, koja je efikasna samo ako se otvaraju nova radna mjesta, iako nezaposlenog stavljaju odmah na raspolaganje,
- stručno osposobljavanje, koje zajedno s prekvalifikacijom rješava problem strukturne nezaposlenosti,
- prekvalifikacija,

- pomoć kod samozapošljavanja koja je namijenjena onima koji žele realizirati poduzetničke ideje te uključuje savjetovanje, financijsku pomoć, ali je vrlo riskantna zbog visokog postotka neuspjeha,
- sufinanciranje zapošljavanja, u smislu pomoći osobama koje su teže zapošljive.

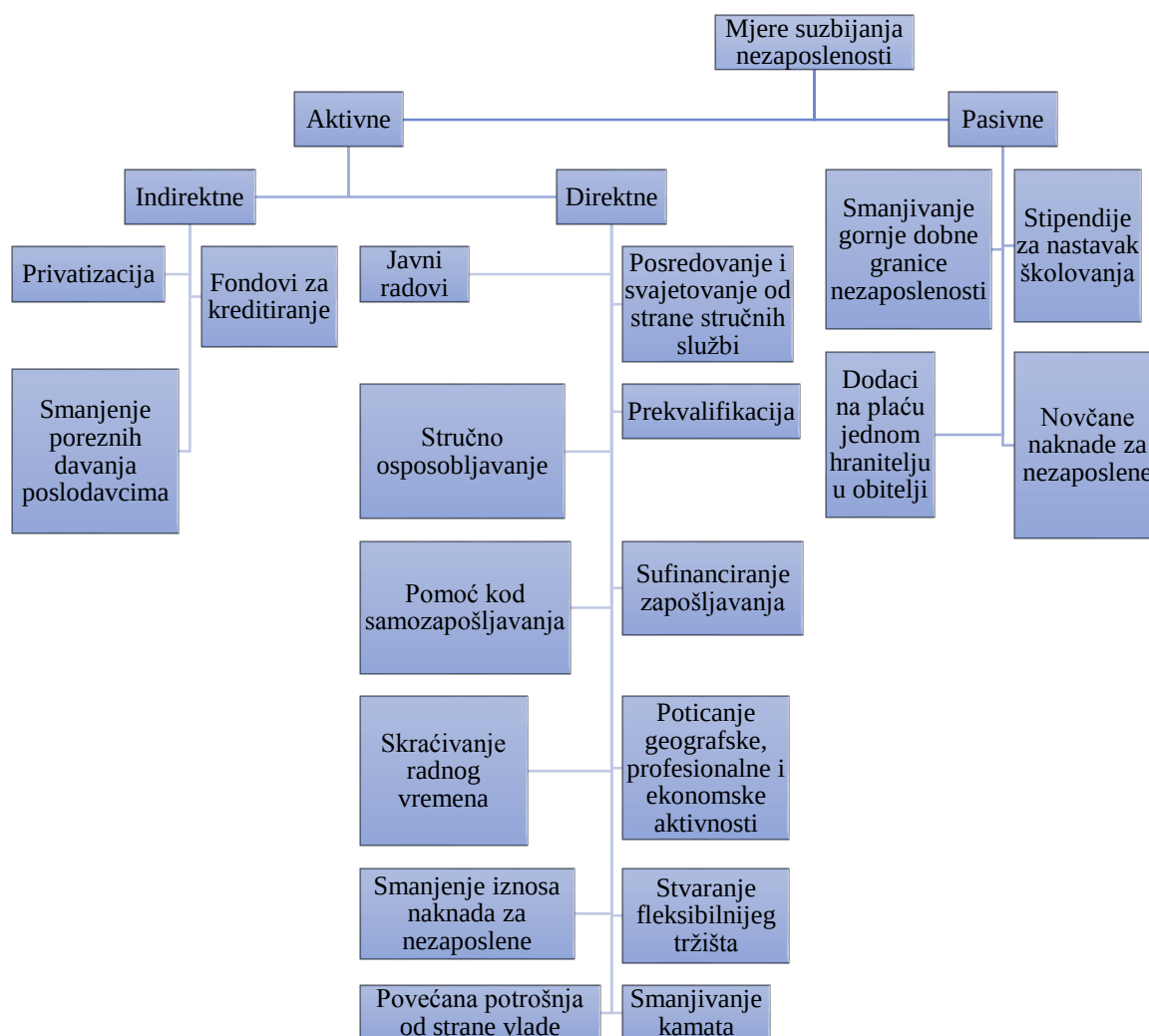
Crnković-Pozaić (1994, prema Kacun, 2002) tome nadodaje i skraćivanje radnog vremena, a Dujšin (1999, prema Kacun, 2002) i poticanje geografske, profesionalne i ekonomske aktivnosti te smanjenje iznosa naknade za nezaposlene. Skraćivanje radnog vremena da bi se zaposlili novi radnici nije popularna mjera jer zaposleni gube dio plaće, poslodavcima su troškovi veći, razina je proizvodnje ista, ali se smanjuju troškovi države. Poticanje geografske i ekonomske mobilnosti ostvaruje se na način da se poduzeća potiču na otvaranje radnih mjesta u područjima visoke nezaposlenosti ili ako se radnike pokuša potaknuti na preseljenje u ona područja gdje će moći naći posao. Smanjenjem iznosa naknada za nezaposlene smanjuje se frikcijska nezaposlenost i pretpostavlja da se visoke naknade omoguće samo najsiromašnijima (Dujšin, 1999, prema Kacun, 2002).

Nadalje, stvaranjem fleksibilnijeg tržišta rada može se smanjiti nezaposlenost ako se iznos plaće prilagodi promjenjivim uvjetima ponude i potražnje na tržištu. U kriznim razdobljima smanjivanje realne plaće omogućuje da veći broj radnika zadrži svoja mjesta. I povećana potrošnja od strane vlade kao mjera suzbijanja nezaposlenosti može izravno utjecati na potražnju za robom i uslugama, a realizira se povećanjem plaća, izgradnjom infrastrukture i sl. Ljudi će više trošiti, proizvodnja će se povećati, a nova radna mjesta će se otvoriti. Mjerom smanjivanja kamata potiče se češće dizanje kredita i porast realne platežne moći građana. Međutim, sve ove mjere pozitivno djeluju tek nakon protoka određenog vremena (Kacun, 2002).

Pasivnim mjerama suzbijanja nezaposlenosti smanjuje se ponuda radne snage. Crnković-Pozaić (1994, prema Kacun, 2002) navodi da je jedna od mogućnosti smanjivanje zakonom propisane gornje dobne granice zaposlenosti, koja se može pomicati prema dolje. Međutim, Kerovec (1997, prema Kacun, 2002) ističe da je u Bugarskoj to donijelo niz problema, od opterećenja plaća zaposlenih do traženja dodatnih poslova na crno zbog niskih mirovina.

Ostale pasivne mjere uključuju smanjivanje sekundarne ponude rada. Preciznije rečeno, dodjeljuju se stipendije za nastavak školovanja s ciljem smanjenja pritiska mladih ljudi na

tržište rada. Jedna od mjera je i stimuliranje većeg broja djece u obitelji, dodjeljivanje raznih dodataka na plaću jedinom hranitelju obitelj itd. Sve su ove mjere rijetko prikladne (Crnković-Pozaić, 1994, prema Kacun, 2002). Svaka od navedenih mjera izričito ovisi o aktualnoj gospodarskoj i političkoj situaciji u državi, ali i o osobinama i strukturi nezaposlenog stanovništva (Kacun, 2002). U nastavku je prikazana klasifikacija mjera za suzbijanje nezaposlenosti.

Slika 5. Mjere suzbijanja nezaposlenosti

Izvor: izrada autorice prema Kacun, J. (2002). Suzbijanje nezaposlenosti: moguće društveno-ekonomske mjere. *Psihološki aspekti nezaposlenosti: zbornik radova XII. ljetne psihologijske škole*. [Mrežno]. Raspoloživo na: <http://mjesec.ffzg.hr/nezaposlenost/5.1.html>

Uzimajući u obzir prethodno navedeno, može se zaključiti da je rješenje za nezaposlenost otvaranje novih radnih mjesta. Zdrava stopa gospodarskog rasta od 2-3 posto dovoljna je za stvaranje 150 000 radnih mjesta potrebnih za sprječavanje visoke nezaposlenosti. Reforma monetarne politike kao jedno od rješenja jest snažno, brzo i učinkovito. Niže kamatne stope potiču dovoljno potražnje te omogućuju poduzećima da se zadužuju za manje, što im daje financijski kapital da zaposle dovoljno radnika kako bi zadovoljili rastuću potražnju. Na nezaposlenost se također može utjecati i reformom fiskalne politike. Vlada mora ili smanjiti poreze ili povećati potrošnju kako bi potaknula gospodarstvo. Ekspanzivna fiskalna politika sporija je od monetarne politike, ali može biti efikasnija. Smanjenje poreza djeluje poput snižavanja kamatnih stopa. I poduzeća i potrošači više troše, što povećava potražnju. Poslovnim poduzećima daje se više novca za ulaganje i zapošljavanje više radnika (Amadeo, 2018).

4.2. Povezanost rezultata istraživanja s drugim istraživanjima

U trenucima kada postoji dovoljno podataka, pojedine su empirijske metode ključan mehanizam u otkrivanju utjecaja svake mjere aktivne politike. U sljedećoj su tablici prikazani empirijski testirani modeli u nekim zemljama OECD-a (Obadić, 2003).

Tablica 13. Empirijski testirani modeli u nekim zemljama OECD-a

Autori	Područje analize	Oblik procjenjivanja podataka	Zaključak o utjecaju aktivnih politika
de Grip (1987)	utjecaj dodatnog obučavanja za nezaposlene u građevnom sektoru na <i>mismatch</i>	MNK, podaci prema vremenskoj seriji	slabi dokazi da dodatno obučavanje nezaposlenih radnika u građevnom sektoru može smanjiti <i>mismatch</i>
Jackman i sur. (1990)	utjecaj ukupnih izdataka aktivnih politika na tržištu rada na <i>mismatch</i>	MNK, podaci prema vremenskoj seriji za velik broj zemalja	nema značajnog utjecaja
Calmfors (1993)	utjecaj ukupnih aktivnih politika na tržištu rada na <i>mismatch</i>	MNK, podaci prema vremenskoj seriji za velik broj zemalja	nema značajnog utjecaja
Bourdet, Persson (1995)	utjecaj ukupnih aktivnih politika na tržištu rada na <i>mismatch</i>	MNK, podaci prema vremenskoj seriji za Francusku i Švedsku	značajni učinci za Francusku nema značajnog učinka za Švedsku
Büttner, Prey (1997)	utjecaj treninga i kreiranja poslova na <i>mismatch</i>	vremenski i regionalni podaci za Njemačku	kreiranje radnih mjesta smanjuje <i>mismatch</i> , ali osposobljavanje nema značajan utjecaj

Napomena: MNK – Metoda najmanjih kvadrata

Izvor: Obadić, A. (2003). Utjecaj aktivnih i pasivnih politika na tržište rada. *Financijska teorija i praksa*, 27 (4) str. 540.

Sukladno prethodno prikazanim podacima može se zaključiti da aktivne politike na tržištu rada nemaju značajnog učinka. Analiza koju su proveli Büttner i Prey (1997, prema Obadić, 2003) pokazala je da kreiranje radnih mjesta pridonosi smanjivanju nezaposlenosti, ali s malom razinom signifikantnosti. Uzimajući u obzir postojeće analize, ipak se može zaključiti da je ukupan utjecaj aktivnih politika na tržištu rada malen i neznatjan. Schwanse (1996, prema Obadić, 2003) navodi da jedino relativno mali i poželjno ciljani programi pokazuju bolje rezultate nego opširni programi.

U sljedećoj su tablici prikazani empirijski testirani modeli i nekim tranzicijskim zemljama.

Tablica 14. Prikaz empirijski testiranih modela u nekim tranzicijskim zemljama

Autori	Zemlja	Oblik procjenjivanja podataka	Zaključak o utjecaju aktivnih politika
Burda, Lubyova (1995)	Češka Republika	mjesečni podaci 1992 - 1994. za 76 područnih službi; konstantni prinosi	pozitivni učinci aktivnih mjera
Burda, Lubyova (1995)	Slovačka Republika	mjesečni podaci 1992 - 1993. za 38 područnih službi; konstantni prinosi	pozitivni učinci aktivnih mjera
Lehmann (1995); Góra, Lehmann, Soc-ha, Sztanderska (1996)	Poljska	kvartalni podaci 1993 - 1994. za 49 vojvodstva	nema učinaka izdataka za osposobljavanje
Puhani, Steiner (1996; 1997)	Poljska	kvartalni podaci 1993 - 1994. za 49 vojvodstva	nema učinaka izdataka za osposobljavanje ni za javne radove
Boeri, Burda (1996)	Češka Republika	kvartalni podaci od 1991 - 1994. za 76 područnih službi	pozitivni učinci aktivnih mjera

Izvor: Obadić, A. (2003). Utjecaj aktivnih i pasivnih politika na tržište rada. *Financijska teorija i praksa*, 27 (4) str. 541.

Prema podacima prikazanim u Tablici 14 može se zaključiti da empirijski dokazi za Poljsku ukazuju na negativan učinak primjene aktivnih politika na tržištu rada zato što su se dodatni tečajevi za obučavanje nudili onima koji imaju vrlo povoljne kvalifikacijske karakteristike na temelju kojih bi i sami pronašli posao. Kluve, Lehmann i Schmidt (1999, prema Obadić, 2003) su zaključili da su stope zapošljavanja sudionika u mjerama aktivne politike veće od stopa onih koji nisu bili uključeni u mjere. S druge strane, Kwiatkowski i Tokarski (1998, prema Obadić, 2003) naglasili su da se izdaci za aktivne mjere razlikuju od regije do regije. Općenito gledajući, veći su u regijama koje bilježe visoke stope nezaposlenosti.

Što se tiče Češke i Slovačke, različit opseg primjena aktivnih i pasivnih politika rezultirao je i različitim stopama nezaposlenosti. Neki autori „češko čudo“ atribuiraju primjeni mjera aktivne politike, dok za Slovačku ističu da je porast nezaposlenosti posljedica uvođenja pasivnih mjera (Obadić, 2003).

Istraživanja su pokazala da ukupni efekti primjene aktivnih politika u ekonomijama koje prolaze strukturne promjene ne daju i jednoznačne rezultate. Preciznije rečeno, neke su mjere učinkovite u nekim zemljama (npr. Poljska), dok su u drugima učinci javne politike negativni i indiciraju na pogrešno upotrijebljena državna sredstva, kao što je to slučaj s javnim radovima. Boeri (2000, prema Obadić, 2003) smatra da to može dovesti do istiskivanja zaposlenosti. Bejaković (2003, prema Obadić, 2003) se nadovezuje na tu tezu i govori o izravnim učincima istiskivanja zato što su poslodavci u pravilu skloniji zapošljavati nezaposlene osobe koje su uključene u mjere aktivne politike. Na tom se tragu nalaze i rezultati provedenog istraživanja u svrhu pisanja diplomskog rada, u kojem je testiranjem utvrđeno da dosada provođene javne politike nisu pomogle u rješavanju problema nezaposlenosti, barem ne u dugoročnom smislu.

Međutim, važno je naglasiti da postojeći vrlo slabi rezultati učinkovitosti aktivnih politika otvaraju pitanje isplati li se uopće ulagati u njih. Koning (2001, prema Obadić, 2003) naglašava da aktivne politike na tržištu rada uzrokuju rast državne potrošnje u odnosu na njihove izdatke za pojedine mjere, dok je istovremeno smanjuju buduću da se smanjuje udio onih koji primaju naknade za nezaposlene. Unatoč tome, treba imati na umu da su te mjere dugoročne naravi pa se pozitivni efekti u svakom slučaju ne mogu očekivati odmah.

5. ZAKLJUČAK

Nezaposlenost predstavlja jedan od najvidljivijih indikatora ekonomske aktivnosti i definira se kao stanje u kojemu se dio radno sposobnih pripadnika društva ne može zaposliti uz uobičajenu plaću, iako ima sposobnosti i kvalifikacije. U klasičnoj ekonomskoj teoriji nezaposlenost se smatra znakom opstruiranja neometanog funkcioniranja tržišta rada. Stopa nezaposlenosti obično značajno poraste tijekom recesije, a zatim se smanjuje u periodima ekonomskog oporavka. Percepcija stanja nezaposlene osobe bazira se na osjećaju očaja i pojavi siromaštva. Mediji iz tog razloga nezaposlenost prezentiraju kao veliki socijalni problem koji predstavlja opterećenja i za pojedinca i za društvo.

U razvijenim se zemljama uzroci porasta stope nezaposlenosti vežu uz strukturne promjene na tržištu rada, dok su kod tranzicijskih zemalja drugačije naravi, pa čak i kompleksniji jer uključuju specifičnosti socijalističkog sustava. Što se tiče Republike Hrvatske, uzroci nezaposlenosti na prijelazu tisućljeća su multifaktorijalni i uključuju: neusklađenost agregatne ponude i potražnje na tržištu rada, manjak agregatne potražnje za proizvodima i uslugama, malu kupovnu moć, nelikvidnost na financijskom tržištu, previsok unutarnji dug i restriktivnu fiskalnu politiku.

Mjere suzbijanja nezaposlenosti dijele se na aktivne i pasivne, svaka s pripadajućim skupinama. Aktivne mjere potiču potražnju za radom preko različitih programa, od otvaranja novih radnih mjesta, prekvalifikacije do stručnog osposobljavanja i sl., dok se pasivne mjere odnose na smanjenje ponude radne snage.

Istraživanja su pokazala da su neke od tih mjera učinkovite u određenim zemljama, a da su u drugima neučinkovite i ukazuju na pogrešno korištenje državnih sredstava. Provedeno istraživanje ukazalo je na to da dosada provedene javne politike nisu pomogle u rješavanju problema nezaposlenosti, barem ne u dugoročnom smislu. Također, pokazalo se da do informacija o zapošljavanju ispitanici najčešće dolaze samoinicijativno preko Interneta, čime se marginalizirala uloga HZZ-a. Također, testiranjem nije utvrđeno da su dobra iskustva zastupljenija u odnosu na loša. S druge strane, podaci HZZ-u ukazuju da na tržištu postoji znatna potražnja za djelatnicima uslužnog sektora, zbog čega je potvrđeno da je najefikasnija javna politika za suzbijanje nezaposlenosti politika reindustrijalizacije.

Općenito govoreći, niz istraživanja ukazao je na vrlo slabe rezultate učinkovitosti aktivnih politika, zbog čega se nameće pitanje isplati li se u njih ulagati. Unatoč tome, sve su te mjere dugoročne naravi, stoga se pozitivni efekti u svakom slučaju ne mogu očekivati odmah, nego kada prođe određeni vremenski period.

6. LITERATURA

- Amadeo, K. (2018). *Unemployment Solutions and What's Most Cost-Effective*. [Mrežno]. <https://www.thebalance.com/unemployment-solutions-3306211> [10.5.2019.]
- Beissinger, T., & Moeller, J. (2000). Unemployment: Theoretical Explanations . U H. Wagner, *Globalization and Unemployment* (str. 89-133). Berlin: Springer.
- Borrero, M. (1980). Psychological and Emotional Impact of Unemployment. *The Journal of Sociology & Social Welfare*, 7(6), str. 917-934.
- Brajković, P. (2003). Nezaposlenost. *Financijska teorija i praksa*, 27(4). str. 659-661.
- Goodwin, N. R. et al. (2006). Theories of Unemployment. [Mrežno]. Raspoloživo na: <https://resources.saylor.org/wwwresources/archived/site/wp-content/uploads/2010/11/Theories-of-Unemployment.pdf> [24.7.2019.]
- Jakovljević, D. (2002). Osnovni oblici nezaposlenosti. *Psihološki aspekti nezaposlenosti: zbornik radova psihologijske ljetne škole*. [Mrežno]. Raspoloživo na: <http://mjesec.ffzg.hr/nezaposlenost/2.1.html> [16.5.2019.]
- Kacun, J. (2002). Suzbijanje nezaposlenosti: moguće društveno-ekonomske mjere. *Psihološki aspekti nezaposlenosti: zbornik radova XII. ljetne psihologijske škole*. [Mrežno]. Raspoloživo na: <http://mjesec.ffzg.hr/nezaposlenost/5.1.html>
- Kljajić, A. (2001). Istraživanje problema nezaposlenosti u Hrvatskoj s mogućim prijedlogom rješenja. *Ekonomski pregled*, 52(1-2), str. 125-154.
- Levačić, D. (2015). *Nezaposlenost mladih: od promašenih analiza do promašenih mjera*. [Mrežno]. Raspoloživo na: <http://www.bilten.org/?p=8688> [16.5.2019.]
- Obadić, A. (2003). Utjecaj aktivnih i pasivnih politika na tržište rada. *Financijska teorija i praksa*, 27 (4) str. 529-546
- Obadić, A. (2017). Nezaposlenost mladih i usklađenost obrazovnog sustava s potrebama tržišta rada. *Ekonomska misao i praksa*, 26(1), str. 129-150.
- Paker, J. (2010). *Models of unemployment*. [Mrežno]. Raspoloživo na: <https://www.reed.edu/economics/parker/s11/314/book/Ch14.pdf> [18.7.2019.]
- Pettinger, T. (2017). *Economic Costs of Unemployment*. [Mrežno]. Raspoloživo na: <https://www.economicshelp.org/macroeconomics/unemployment/costs/> [26.7.2019.]
- Radman Peša, A. (2015). Tržište rada: teorijski pristup (prikaz knjige). *Oeconomica Jadertina*, 1, str. 110-112.

- Riley, G. (2011). *Revision: Consequences of Unemployment*. [Mrežno]. Raspoloživo na: <https://www.tutor2u.net/economics/blog/revision-consequences-of-unemployment> [7.5.2019.]
- Rozga, A. (2017). *Statistika za ekonomiste*. Split: Ekonomski fakultet.
- Samuelson, P. A., & Nordhaus, W. D. (2011). *Ekonomija*. Zagreb: Mate.
- Simpson, S. D. (2019). The Costs of Unemployment to the Economy. [Mrežno]. Raspoloživo na: <https://www.investopedia.com/financial-edge/0811/the-cost-of-unemployment-to-the-economy.aspx> [24.7.2019.]
- Škare, M. (2001). Nezaposlenost u Hrvatskoj i determinante potražnje za radom. *Revija za socijalnu politiku*, 8 (1), str. 19-34.
- Vujčić, V. (2019). Psihološke posljedice nezaposlenosti. [Mrežno]. Raspoloživo na: https://www.cisok.hr/wp-content/uploads/2019/05/Vujc%CC%8Cic%CC%81_Psiholos%CC%8Cke-posljedice-nezaposlenosti.pdf [29.7.2019.]
- Zelenika, R. (2000). *Metodologije i tehnologije izrade znanstvenog i stručnog djela*. Rijeka: Ekonomski fakultet.

Web stranice Hrvatskog zavoda za zapošljavanje

PRILOG

ANKETA O NEZAPOSLENOSTI

Poštovani,

pred Vama se nalazi anketa o nezaposlenosti. Molim Vas da na pitanja odgovorite iskreno zaokruživanjem odgovora kako je to pitanjima/tvrdnjama predviđeno. Anketa je anonimna i rezultati će se koristiti za potrebe izrade diplomskog rada na Ekonomskom fakultetu Sveučilišta u Splitu. Hvala!

I. OPĆI PODACI

1. Spol: M Ž
2. Dob:
 - a) < 20 godina
 - b) 21 – 30 godina
 - c) 31 – 40 godina
 - d) > 41 godinu
3. Stupanj obrazovanja:
 - a) Osnovno obrazovanje (NSS)
 - b) Srednja stručna sprema (SSS)
 - c) Viša stručna sprema (VŠS)
 - d) Visoka stručna sprema (VSS)
 - e) Specijalistički studij
 - f) Doktorat
4. Jeste li zaposleni? DA NE
5. Status zapošljivosti:
 - a) Dugotrajno nezaposlen/a – dulje od godinu dana
 - b) Kratkotrajno nezaposlen/a – kraće od godinu dana
 - c) Bez radnog iskustva
 - d) Bez dodatnih znanja/vještina
 - e) Osoba s invaliditetom.
6. Koje biste poslove od navedenih voljeli obavljati (moguće je zaokružiti više odgovora)?
 - a) Uredsko-administrativne
 - b) Istraživanje tržišta
 - c) Rad u trgovini
 - d) Poslovi dostave
 - e) Poslovi rada na računalu
 - f) Intelektualne usluge
 - g) Organiziranje događaja
 - h) Ugostiteljstvo
 - i) Telemarketing
 - j) Usluge mobilnim i fiksnim operaterima
 - k) Fizički poslovi (u građevinarstvu, poljoprivredi, komunalni poslovi, poslovi čišćenja...)
 - l) Ostalo: _____

7. Koliko ste zainteresirani za volonterski rad?
- Nisam zainteresiran/a
 - Uglavnom zainteresiran/a
 - Zainteresiran/a
 - Vrlo zainteresiran/a
8. Smatrate li da općenito imate dovoljno informacija o mogućnostima samozapošljavanja, volontiranja, edukacije, natječajima te stručnom osposobljavanju kako biste pronašli posao? DA NE
9. Na skali od 1 do 5, pri čemu 1 znači nimalo zadovoljni, a 5 zadovoljni, označite koliko ste zadovoljni informacijama o:
Mogućnosti zapošljavanja	1	2	3	4	5
Volontiranju	1	2	3	4	5
Edukacijama	1	2	3	4	5
Natječajima	1	2	3	4	5
Stručnom osposobljavanju	1	2	3	4	5
10. Zaokružite na koje sve načine dolazite do informacija o zapošljavanju!
- Internet
 - Novine
 - Mreže poznanstava
 - HZZ
 - Radio
 - Letci/plakati na ulicama
 - TV
 - Ostalo: _____
11. Po Vašem mišljenju, koji su razlozi nezaposlenosti u Republici Hrvatskoj?
- nitko ne traži moju struku
 - nemam dovoljno znanja i vještina za kvalitetan rad
 - nemam radnog iskustva
 - ne tražim aktivno posao
 - nemam vezu
 - nešto drugo: _____
12. Kakva su Vaša iskustva u dosadašnjem traženju posla?
- Loša
 - Niti dobra niti loša
 - Dobra
13. Koliko ste upoznati s postojećim poticajima za zapošljavanje?
- Nisam upoznat/a
 - Slabo sam upoznat/a
 - Dobro sam upoznat/a
 - Vrlo dobro sam upoznat/a
14. Što smatrate da bi Vam povećalo mogućnost zapošljivosti?
- stjecanje dodatnih znanja i vještina
 - podizanje vlastitog samopouzdanja
 - otvoreniji i spremniji poslodavci za zapošljavanje osoba s invaliditetom

- d) bolja prometna povezanost
 - e) ne znam
 - f) nešto drugo: _____
15. Smatrate li da aktivne mjere potiču potražnju za radom? DA NE
16. Koju od navedenih mjera smatrate najefikasnijom u smanjenju nezaposlenosti?
- a) Javni radovi
 - b) Mjere samozapošljavanja
 - c) Osposobljavanje
 - d) Prekvalifikacija
 - e) Subvencioniranje zapošljavanja
 - f) Nešto drugo: _____
17. Smatrate li da je većina osoba radne dobi koje nisu zaposlene loše obrazovne razine (nezavršena ili završena osnovna škola)? DA NE
18. Smatrate li da su dugotrajno nezaposleni izloženi opasnosti od obeshrabrivanja jer ne vjeruju da će ikada naći posao? DA NE
19. Smatrate li da dugotrajna nezaposlenost narušava socijalnu koheziju i solidarnost?
DA NE

POPIS GRAFIKONA

Grafikon 1. Struktura ispitanika s obzirom na spol	31
Grafikon 2. Odnos ispitanika koji rade i koji su nezaposleni	32
Grafikon 3. Zainteresiranost za volonterski rad	34
Grafikon 4. Podjedovanje informacija o pronalasku posla.....	35
Grafikon 5. Iskustva u dosadašnjem traženju posla	37
Grafikon 6. Upoznatost ispitanika s postojećim poticajima za zapošljavanje.....	38
Grafikon 7. Utjecaj aktivnih mjera na potražnju za radom	39

POPIS SLIKA

Slika 1. Kategorije vezane uz mjerenje nezaposlenosti	14
Slika 2. Oblici i vrste nezaposlenosti.....	16
Slika 3. Posljedice nezaposlenosti	23
Slika 4. Faze kroz koje nezaposlene obitelji prolaze	27
Slika 5. Mjere suzbijanja nezaposlenosti	45

POPIS TABLICA

Tablica 1. Faze kroz koje prolazi nezaposleni pojedinac	28
Tablica 2. Struktura ispitanika s obzirom na dob.....	31
Tablica 3. Struktura ispitanika s obzirom na stupanj obrazovanja.....	32
Tablica 4. Frekvencija odgovora ispitanika s obzirom na poslove koje bi željeli obavljati	33
Tablica 5. Stupanj slaganja s tvrdnjama o informacijama vezanih za pronalazak posla.....	35
Tablica 6. Frekvencije odgovora ispitanika s obzirom na način dolaska do informacija o zapošljavanju	36
Tablica 7. Razlozi nezaposlenosti u Republici Hrvatskoj prema mišljenjima ispitanika.....	36
Tablica 8. Načini povećanja mogućnosti zaposlenja	38
Tablica 9. Najefikasnije mjere u smanjenju nezaposlenosti	40
Tablica 10. Utjecaj razine obrazovanja na nezaposlenost.....	40
Tablica 11. Izloženost dugotrajno nezaposlenih obeshrabrivanju	40
Tablica 12. Mišljenja ispitanika o utjecaju nezaposlenosti na socijalnu koheziju i solidarnost.....	41
Tablica 13. Empirijski testirani modeli u nekim zemljama OECD-a	46
Tablica 14. Prikaz empirijski testiranih modela u nekim tranzicijskim zemljama	47

SAŽETAK

Problem nezaposlenosti u Republici Hrvatskoj kontinuirano se može pratiti od osamostaljenja Hrvatske, kada je nastupilo razdoblje tranzicije, te ekonomske krize iz 2008. godine. Ni prvo desetljeće 21. st. nije donijelo neka poboljšanja jer je upravo tada u određenim regijama zabilježena visoka stopa nezaposlenosti. Prema tome, Hrvatska je u 21. st. ušla s osiromašenim gospodarstvom, što se očitovalo u: visokoj stopi nezaposlenosti, izdvajanju za socijalne potrebe, naglom povećanju umirovljenika, korištenju BDP-a za punjenje državnoga proračuna i javnih fondova. U ovom će se radu odgovoriti na pitanje u kojoj mjeri javne politike utječu na rješavanje problema nezaposlenosti te koja bi javna politika najefikasnije riješila problem nezaposlenosti. Rezultati istraživanja pokazali su da dosada provedene javne politike nisu pomogle u rješavanju problema nezaposlenosti, dok se najefikasnijom javnom politikom za suzbijanje nezaposlenosti pokazala politika reindustrijalizacije.

Ključne riječi: nezaposlenost, javne politike, Republika Hrvatska

SUMMARY

The unemployment problem in the Republic of Croatia has been continuously monitored since Croatia's independence, when the transition period occurred, and the economic crisis of 2008. Even the first decade of the 21st century did not bring about any improvements, because at that time a high unemployment rate was recorded in certain regions. Accordingly, Croatia entered the impoverished economy in the 21st century, as evidenced by: high unemployment, social spending, a sharp increase in number of pensioners, using GDP to replenish the state budget and public funds. This paper will answer the question of the extent to which public policies affect the resolution of unemployment and which public policy would most effectively address the problem of unemployment. The results of the research showed that public policies implemented so far have not helped to solve the problem of unemployment, while the most effective public policy for combating unemployment has been the re-industrialization policy.

Keywords: unemployment, public policies, Republic of Croatia